

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

© Vijeće Evrope/Evropski sud za ljudska prava, 2012.

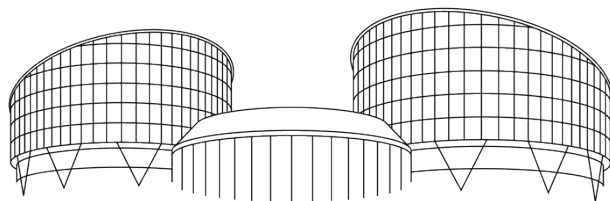
Ovaj prevod je finansiran uz podršku Human Rights Trust-a Vijeća Evrope (www.coe.int/humanrightstrustfund). Ovaj prevod nije obavezujući za Sud. Za više informacije pogledajte napomenu o autorskim pravima na kraju ovog dokumenta.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2012.

This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court. For further information see the full copyright indication at the end of this document.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme 2012.

La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pur les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour. Pour plus de renseignements veuillez lire l'indication de copyrights/droits d'auteur à la fin du présent document.

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

ČETVRTI ODJEL

**PREDMET GILLAN I QUINTON protiv UJEDINJENOG
KRALJEVSTVA**

(Predstavka br. 4158/05)

PRESUDA
[Izvodi]

STRAZBUR

12. januara 2010.

KONAČNA

28/06/2010

Ova presuda je konačna temeljem člana 44, stav 2 Konvencije. Može biti predmetom redakcijskih izmjena.

U predmetu Gillan i Quinton protiv Ujedinjenog Kraljevstva,

Evropski sud za ljudska prava (Četvrti odjel), zasjedajući u vijeću u sastavu:

Lech Garlicki, *predsjednik*,
Nicolas Bratza,
Giovanni Bonello,
Ljiljana Mijović,
Päivi Hirvelä,
Ledi Bianku,
Nebojša Vučinić, *sudije*,
i Lawrence Early, registrar Odjela,

nakon vijećanja zatvorenih za javnost, održanih 12. maja i 8. decembra 2009.,

donijelo je sljedeću presudu, koja je usvojena posljednjeg navedenog datuma:

PROCEDURA

1. Postupak u ovom predmetu pokrenut je na osnovu predstavke (br. 4158/05) protiv Ujedinjenog Kraljevstva Velike Britanije i Sjeverne Irske koju su Sudu podnijeli dvoje britanskih državljana, g-din Kevin Gillan i g-đa Pennie Quinton (“podnositelji predstavke”), 26. januara 2005. u skladu sa članom 34 Konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda (“Konvencija”). Popunjeni obrazac predstavke podnesen je 30. aprila 2007.

2. Podnositelje predstavke, zastupala je g-đa Corinna Ferguson, advokatica iz Londona. Vladu Ujedinjenog Kraljevstva (“Vlada”) zastupao je njen agent, g-din John Grainger, ispred Ministarstva za vanjske poslove i poslove Commonwealth-a.

3. Podnositelji predstavke su tvrdili da je policija, primjenom ovlaštenja za zaustavljanje i pretresanje, u njihovom slučaju, povrijedila njihova prava zajamčena članovima 5, 8, 10 i 11 Konvencije.

4. Dana 30. maja 2008. predsjednik vijeća odlučio je Vladu obavijestiti o ovim prigovorima. Odlučeno je da se istovremeno ispita utemeljenost i prihvatljivost predstavke (član 29, stav 3).

5. Javno saslušanje je održano 12. maja 2009. u Zgradi ljudskih prava u Strazburu (pravilo 59(3)).

Pred Sudom su se pojavili:

(a) *u ime Vlade*

G-din J. GRAINGER,	<i>agent,</i>
G-din J. EADIE QC,	
G-din J. MILFORD,	<i>advokat,</i>
G-din M. KUMICKI,	
G-din A. MITHAM,	
G-đa J. GLADSTONE,	<i>savjetnici;</i>

(b) *u ime podnositelja predstavke*

G-din B. EMMERSON QC,	
G-din A. BAILIN,	<i>advokat,</i>
G-đa C. FERGUSON,	<i>savjetnik.</i>

Sud je saslušao obraćanje g-dina Emmersona i g-dina Eadiea, i njihove odgovore na pitanja koje je postavio Sud.

ČINJENICE

I. OKOLNOSTI SLUČAJA

6. Podnositelji predstavke su rođeni 1977., odnosno 1971. i žive u Londonu.

A. Pretresi

7. Između 9. i 12. septembra 2003. u Excel Centru u Docklandsu, u istočnom dijelu Londona, održavala se Međunarodna izložba odbrambenih sistema i opreme ("sajam oružja"), koja je bila metom protesta i demonstracija.

8. Dana 9. septembra 2003. oko 10.30 ujutro, prvi podnositelj predstavke, sa ruksakom na leđima vozio se biciklom u blizini sajma oružja, sa namjerom da se pridruži demonstracijama. Dvojica policajaca su ga zaustavila i pretresla, rekavši mu da temeljem člana 44 Zakona o terorizmu iz 2000. godine ("Zakon iz 2000. godine": vidi stavove 28-34 ispod) traže predmete koji bi se mogli koristiti u terorističke svrhe. Uručena mu je obavijest u tom smislu. Prvi podnositelj predstavke tvrdi, kada je upitao za razloge zaustavljanja, da mu je rečeno da se u okolini nalazi mnogo

demonstranata i da je policija zabrinuta da bi mogli izazvati nevolje. Nije pronađeno ništa što bi ga inkriminiralo (premda su policajci zaplijenili odštampane materijale koji su sadržavali informacije o demonstracijama), te je prvom podnositelju predstavke dozvoljeno da nastavi svojim putem. Zadržan je oko 20 minuta.

9. Dana 9. septembra 2003., oko 1.15 poslije podne druga podnositeljka predstavke, koja je na sebi imala fotografsku jaknu i malu torbicu i nosila fotografski aparat u ruci, zaustavljena je u blizini sajma oružja. Ona se, navodno, pojavila iz nekog grmlja. Druga podnositeljka predstavke, inače novinarka, u tom području je bila kako bi snimila proteste. Uprkos činjenici da je pokazala svoju novinarsku iskaznicu da dokaže svoj identitet, policajka Gradske policije ju je pretresla. Rečeno joj je da prestane snimati. Policajka se pozvala na ovlaštenja iz članova 44 i 45 Zakona iz 2000. godine. Nije pronađeno ništa što bi je inkriminiralo, pa joj je dozvoljeno da nastavi svojim putem. Zapisnik o njenom pretresu pokazuje da je bila zadržana pet minuta, iako se njoj činilo da je bila zadržana oko trideset minuta. Ona tvrdi da je bila toliko uplašena i uznemirena da nije bila u stanju da se vrati na demonstracije, premda je namjeravala napraviti dokumentarac ili prodati snimke sa demonstracija.

B. Postupak sudskog preispitivanja

1. Visoki sud

10. Podnositelji predstavke su, kroz sudski postupak, pokušali osporiti zakonitost ovlaštenja za zaustavljanje i pretresanje, koja su primijenjena protiv njih. Prije saslušanja pred Visokim sudom, državni sekretar je podnositeljima predstavke ponudio postupak u kojem bi Visoki sud, na zatvorenoj sjednici i uz doprinos specijalnog advokata, razmatrao temeljni obavještajni materijal na temelju kojeg je državni sekretar donio odluku o potvrđivanju izdanog odobrenja (član 46 Zakona iz 2000.: vidi stavove 30-31 ispod). Podnositelji predstavke su, međutim, naznačili da smatraju kako nije neophodno niti primjereno da idu tim putem, obzirom da nisu namjeravali osporavati procjenu o postojanju opće terorističke prijetnje usmjerene protiv Ujedinjenog Kraljevstva. Umjesto toga, oni su tvrdili, prvenstveno, da su odobravanje i potvrđivanje spornih ovlaštenja, koja su sastavnim dijelom programa postepenog uvođenja ovlaštenja za teritorij čitavog Londona, bili izvan granica zakona i stoga nezakoniti, obzirom da je postojao niz jasnih pokazatelja koji ukazuju da je namjera Parlamenta bila da se ovlaštenja iz odjeljka 44 Zakona iz 2000. (“ovlaštenja prema odjeljku 44”) odobravaju i potvrđuju samo kao odgovor na neposrednu terorističku prijetnju na konkretnoj lokaciji gdje redovna ovlaštenja policije vezana za zaustavljanje i pretresanje nisu adekvatna. Drugo, podnositelji predstavke su tvrdili da je njihovo zaustavljanje i pretresanje na sajmu oružja, pozivajući

se na član 44 Zakona iz 2000. godine bilo protivno zakonodavnoj svrsi te odredbe i time nezakonito, odnosno da smjernica ili nije postojala ili je promišljeno data policiji kako bi policija zloupotrijebila svoje ovlasti. Treće, podnositelji predstavke su tvrdili da su ovlaštenja iz odjeljka 44 i izvršenje tih ovlasti predstavljali nesrazmjerno miješanje u njihova prava zajamčena članovima 5, 8, 9, 10 i 11 Konvencije.

11. Dana 31. oktobra 2003., Visoki građanski sud je odbio ovaj zahtjev ([2003] EWHC 2545). Lord sudija Brooke, donoseći presudu suda, smatrao je da je Parlament predvidio da se ovlaštenje iz odjeljka 44 može odnositi na cijelo policijsko područje ako se radi o odgovoru na opću prijetnju terorističkih aktivnosti širih razmjera i da odobravanje i naknadna potvrda državnog sekretara nisu bili izvan granica zakona. Kad je u pitanju drugi osnov žalbe podnositelja predstavke, sudija Brooke L.J. je smatrao sljedeće:

“Ovlaštenja data policiji prema odjeljku 44 su ovlaštenja za koje se većina Britanaca nada da će biti potpuno bespotrebna u ovoj zemlji, posebno u vrijeme mira. Ljudi su uvijek mogli slobodno dolaziti u ovu zemlju i odlaziti iz nje, osim ako policija nije imala opravdanog razloga da ih zaustavi. Parlament je, međutim, ocijenio da su moderne prijetnje međunarodnog terorizma i disidentskog irskog terorizma takve da bismo mi, kao ljudi, zaista trebali biti zadovoljni da policija ima mogućnosti da nas zaustavi i pretrese u potrazi za predmetima koji bi mogli biti povezani sa terorizmom.

U suštini, ukoliko policija zloupotrebljava ova ovlaštenja i ako ih usmjerava nesrazmjerno protiv onih koje oni ne doživljavaju, posebno, prijateljima, teroristi će utoliko ostvariti svoj cilj. Pravo na mirne demonstracije protiv sajma oružja podjednako je važno kao i pravo da se slobodno šeta ili kruži londonskim ulicama a da vas policija ne zaustavlja, osim kada za to ima opravdan razlog. Ukoliko policija želi koristiti ove izuzetne mjere zaustavljanja i pretresanja, koje ne zahtijevaju postojanje osnovane sumnje, onda to moraju raditi na način da ne daju povoda za pritužbe o proizvoljnoj zloupotrebi ovlasti.

Nismo, međutim, uvjereni da zbog postupanja policije 9. septembra gospodin Gillian i gospođa Quinton imaju pravo na pravni lijek prema javnom pravu. Dostupni dokazi su bili dovoljni da nas uvjere, u odsustvu drugih dokaza, da se ova ovlaštenja obično koriste tokom događaja koji mogu predstavljati simbolične ciljeve, a sajam oružja je prigoda koja je policiju dovoljno zabrinjavala da ih uvjeri da je upotreba ovlaštenja iz člana 44 potrebna... . Međutim, radilo se o veoma teškoj odluci i londonska policija bi trebala valjano preispitati svoje programe obuke i informiranja svojih službenika, kao i jezik standardnih obrazaca koje koriste u odnosu na član 44 - zaustavljanje/pretresanje, ako žele izbjeći slične izazove ubuduće. ...”

Konačno, sud je smatrao da su to bila ovlaštenja koja su predviđena zakonom i da, s obzirom na rizik od terorističkih napada u Londonu, nisu bila nesrazmjerna.

2. *Apelacioni sud*

12. Drugostepeni sud je donio presudu 29. jula 2004. ([2004] EWCA Civ 1067). Glede pravilnog tumačenja zakona, presudio je sljedeće:

“Jasno je da je Parlament, što je vrlo neobično, dozvolio nasumično zaustavljanje i pretresanje, ali, kao što smo već naglasili prilikom ispitivanja teksta relevantnih članova, ta je ovlaštenja ograničio određenim mjerama zaštite. Ova ovlaštenja se mogu koristiti samo za jednu, konkretnu svrhu i samo tokom perioda koji odobri viši policijski činovnik, a potom potvrdi državni sekretar. Nadalje, to odobrenje ima ograničeno trajanje, osim ako se ne produži.

Ne smatramo da je čudno što se riječ ‘cjelishodno’ nalazi u članu 44(3) u vezi sa ovlastima za odobravanje. Zakon prepušta višem policijskom službeniku da, po vlastitoj diskreciji, odluči kako će se ove mjere koristiti. U dogovoru sa Višim građanskim sudom, mi bismo ovoj riječi pripisali njeno uobičajeno značenje ‘pogodno’. Sasvim je u skladu sa zakonodavnim okvirom da se ovlaštenja ove vrste koriste onda kada viši policijski činovnik smatra da je pogodno primijeniti takve mjere u svrhu sprečavanja terorističkog djelovanja.

Ako se tumače na ovaj način, članovi 44 i 45 ne mogu biti protivni odredbama članova Evropske konvencije o ljudskim pravima (ECHR). Ako i dođe do povrede ovih članova, to će biti zbog načina primjene ovih ovlaštenja a ne zbog njihovog postojanja. Svaka moguća povreda Evropske konvencije o ljudskim pravima zavisi od okolnosti u kojima se propisane ovlasti primjenjuju.”

13. Apelacioni sud nije smatrao da je neophodno utvrđivati da li se član 5, stav 1 primjenjuje, obzirom da je smatrao da je svako lišavanje slobode prema članu 5, stav 1(b) opravdano. Međutim, smatrao je, ukoliko se o toj stvari ipak treba odlučivati, onda je bolje zauzeti stav da nije došlo do lišavanja slobode, s obzirom da je tokom redovnog zaustavljanja i pretresanja ograničen prostor za nastanak prekršaja i zbog činjenice da glavni cilj tih radnji nije bio lišavanje slobode pojedinca već njegova provjera, u jednom ili drugom obliku. Sud je također smatrao da se članovi 10 i 11 ne primjenjuju. Iako su dokazi koje su predložili podnositelji predstavke ukazivali da su, uslijed primjene sile, oni bili kontrolirani ili spriječeni da prisustvuju demonstracijama, ta pitanja nisu razmatrana jer je njihov argument bio usmjeren na usklađenost domaćeg zakonodavstva sa Konvencijom, a mjere zaustavljanja i pretresanja, ako se koriste ispravno kao mjera ograničenog trajanja radi traženja predmeta povezanih sa terorizmom, ne zadiru u pravo na slobodu izražavanja i okupljanja.

14. Optuženi komesar Gradske policije priznao je da su mjere zaustavljanja i pretresanja predstavljale zadiranje u prava podnositelja predstavke zajamčena članom 8, i drugostepeni sud je smatrao da je to ispravan pristup, opisujući član 44 kao “krajnje široke ovlasti koje zadiru u privatnost građana.” Smatrao je, međutim, da je to miješanje ipak bilo u skladu sa zakonom zbog sljedećih razloga:

“Ono što je predmetom kritike u ovom slučaju je zakon, a ne odobrenje. Ovaj zakon je javni dokument kao i svaki drugi zakon. A odredbe nisu ni u kom relevantnom smislu proizvoljne. Iako policijski službenik ne mora imati osnovanu sumnju u prisustvo sumnjivih predmeta prije nego zaustavi građanina u nekom konkretnom slučaju (član 45(1)(b)), korištenje tih ovlaštenja mu se može odobriti samo za određene svrhe i onda kada je ocijenjeno da je takva mjera cjelishodna ozbiljnoj svrsi sprečavanja djela terorizma (član 44(3)). Za sistem, u kojem je

ustpostavljena ovakva kontrola, ne može se reći da je proizvoljan u bilo kojem smislu koji bi ga lišio statusa ‘zakona’ u nezavisnom značenju tog pojma, onako kako ga tumači Konvencija. Pored toga, iako odobrenje i njegova potvrda nisu objavljeni jer se, sasvim razumno, smatralo da bi objavljivanje moglo naštetiti učinkovitosti ovlaštenja za zaustavljanje i pretresanje i s obzirom da pojedinac kojega se zaustavi i pretrese ima pravo, prema članu 45(5) da se pismeno očituje, neobjavljivanje u ovom kontekstu ne znači da ono što se desilo nije bila procedura propisana zakonom.”

Nadalje, imajući u vidu prirodu terorističke prijetnje usmjerene protiv Ujedinjenog Kraljevstva, ne može se reći da je odobravanje i potvrđivanje ovih mjera bilo nesrazmjerno: nepovoljan položaj u koji se lica mogu dovesti zadiranjem i ograničavanjem njihovih prava uslijed zaustavljanja i pretresa, čak ako se radi i o većem broju pojedinaca, ne mogu se mjeriti sa prednostima koja se na taj način ostvaruju u smislu osujećivanja ili sprečavanja terorističkog djelovanja. Imajući u vidu prirodu sajma oružja i činjenicu da se održava u blizini aerodroma i lokaliteta na kojem se ranije desio teroristički incident (u vezi sa problemima sa Sjevernom Irskom), i činjenicu da se tu održavaju protesti, policija je imala pravo odlučiti da se u tom smislu imaju primijeniti mjere iz člana 44. Međutim, zbog nedostatnosti dokaza koje je policija ponudila u vezi sa korištenjem ovlasti iz člana 44 u blizini sajma oružja, nije bilo moguće donijeti zaključak o zakonitosti i proporcionalnosti upotrebe ovih mjera protiv podnositelja predstavke.

3. *Dom lordova*

15. Dom lordova je, 8. marta 2006., jednoglasno odbio žalbene zahtjeve podnositelja predstavke ([2006] UKHL 12). Lord Bingham, sa kojim su se i ostali lordovi složili, počeo je obrazlaganje na sljedeći način:

“1. Prema staroj i njegovanoj tradiciji naše zemlje, svako je slobodan da se, svojim poslom, kreće slobodno ulicama naše zemlje, uvjeren da ga policija neće zaustaviti i pretresati osim u slučaju da postoji osnovana sumnja da je počinio krivično djelo. Ova tradicija je toliko ljubomorno čuvana da je gotovo postala ustavno načelo. Međutim, ona nije apsolutno pravilo. Postoje, i to već neko vrijeme, određeni zakonski izuzeci od te tradicije. Ovi žalbeni zahtjevi se odnose na izuzetak koji je sada ugrađen u članove 44-47 Zakona o terorizmu iz 2000. (‘Zakon iz 2000.’). Apelanti su osporavali korištenje ovih članova, a u konačnici, i samo njihovo postojanje. Obzirom da svako odstupanje od uobičajenih pravila zahtijeva veoma pažljivo preispitivanje, tako i njihovo osporavanje postavlja pitanje od općeg značaja.”

16. Prvo pitanje postavljeno pred Dom lordova bilo je pitanje valjane izrade zakona. Podnositelji predstavke su tvrdili da član 44(3) treba tumačiti na način da isti dopušta izdavanje odobrenja samo ako donositelj odluke ima opravdan razlog da vjeruje da su takve mjere neophodne i cjelishodne, u svim okolnostima, radi sprečavanja terorizma. Lord Bingham je odbacio ovakvo tumačenje, obzirom da riječ “cjelishodno” u ovom članu ima sasvim različito značenje od riječi “neophodno.” Nastavio je na sljedeći način:

“14. ... Ali, tu su i drugi razlozi za odbijanje ovog argumenta. Istina je, kao što je već istaknuto, da član 45(1)(b), kod navođenja uvjeta osnovane sumnje, odstupa od uobičajenog pravila koje se primjenjuje na policajce koji provode mjere zaustavljanja i pretresanja. U tom smislu, tendencija je da se, u dozvoljenim granicama tumačenja, pojmu ‘cjelishodno’ ne daje šire značenje od onog koje određeni kontekst zahtijeva. Međutim, ispitivanje zakonodavnog konteksta je pokazalo da su odobravanje i primjena ovih mjera vrlo detaljno regulirani i da nije ostavljen nikakav prostor za izvlačenje zaključaka koji su drugačiji od onoga što je Parlament ovim odredbama želio reći. Zaista, postoji mnogo pokazatelja da je Parlament bio svjestan značaja ovlaštenja koja je dodijelio, i premda se radi o prikladnoj mjeri koja štiti javnost od ozbiljnog rizika od terorizma, uredio je da se ova ovlaštenja koriste samo uz učinkovita ograničenja. U zakon je ugrađen čitav niz takvih garancija. Prvo, ovlaštenje iz člana 44(1) ili (2) može se dati samo ako osoba koja ga daje smatra (i, podrazumijeva se, opravdano smatra) da je to cjelishodno ‘za sprečavanje terorističkih djela’. Ovlaštenje mora biti usmjereno na taj, najvažniji cilj. Drugo, ovlaštenje može dati samo policajac koji ima viši čin. Treće, ovlaštenje se ne može proširiti izvan granica područja policijskih snaga kojima je to ovlaštenje odobreno, i ne bi trebalo biti prošireno ni toliko daleko. Četvrto, ovlaštenje je ograničeno na period od 28 dana, a ne bi trebalo trajati ni toliko dugo. Peto, o datom ovlaštenju je potrebno odmah obavijestiti državnog sekretara. Šesto, ovlaštenje prestaje da važi nakon 48 sati ukoliko ga državni sekretar ne potvrdi. Sedmo, državni sekretar može skratiti trajanje ovlaštenja ili ga ukinuti, sa učinkom od određenog vremenskog perioda. Osmo, obnova ovlaštenja mora proći kroz isti postupak potvrđivanja. Deveto, ovlasti povjerene policiji u skladu sa članom 44(1) ili (2) mogu se primjenjivati samo u slučaju traženja predmeta koji bi mogli biti povezani sa terorističkim radnjama. Deseto, Parlament je odredbom u članu 126 predvidio da se, najmanje jednom godišnje, Parlamentu podnosi izvještaj o funkcioniranju ovog zakona, što je u ovom slučaju, uz hvale vrijednu temeljitost, pravedno i stručno učinio lord Carlile od Berriewja QC. Na koncu, jasno je da svaka zloupotreba ovlasti odobravanja ili potvrđivanja ovlaštenja ili zloupotreba mjere pretresa izlaže nadređenog policajca, državnog sekretara ili policajca koji izvršava tu mjeru, što može biti slučaj, disciplinskom postupku.

15. Načelo zakonitosti se u ovom kontekstu ne primjenjuje, jer čak i da je prihvaćeno da ovi članovi zakona predstavljaju povredu osnovnog ljudskog prava, što je samo po sebi sporan prijedlog, oni to ne čine općim riječima već odredbama koje su po karakteru vrlo detaljne, konkretne i nedvosmislene. Apelantima nije pomogla ni cirkularna nota Ministarstva unutrašnjih poslova. Ovo vrlo lako može predstavljati pažljivi službeni odgovor na pritužbe apelanata, i na insistiranje lorda Carlilea da se ova ovlaštenja umjereno koriste. Ali to ne može, nedvojbeno, uticati na konstrukciju člana 44(3). Učinak tog podstava je da se ovlaštenje može dati ako, i samo ako, osoba koja ga daje smatra da je vjerovatno da će te ovlasti zaustavljanja i pretresanja biti od značajne praktične vrijednosti i korisne za ostvarivanje javnog cilja kojem su ove odredbe posvećene, odnosno sprečavanju terorističkih djela.”

17. Lord Bingham je odbio tvrdnju podnositelja predstavke da je “program kontinuiranog odobravanja” ove mjere bio *van granica zakona*, na sljedeći način:

“18. Drugi i glavni osnov napada apelanata ticao se uzastopnih odobrenja koja su bila na snazi u čitavom području djelovanja gradske policije od februara 2001. pa sve do septembra 2003. Kako su istakli, jedno je odobriti primjenu specijalnih mjera kao odgovor na konkretnu i specifičnu prijetnju, ali je sasvim druga stvar odobriti nešto

što je, zapravo, zabrana na čitavom području Londona. Ovo nije nimalo neprimjerena tvrdnja. Mogao bi se steći dojam da je obnavljanje ovih mjera rezultat jedne rutinske birokratske radnje a ne dubljeg razmatranja situacije kako se to jasno zahtijeva u članovima 44 i 46. Međutim, sva odobrenja i potvrde relevantne za ove žalbe bile su u okvirima zakonskih ograničenja u pogledu trajanja i područja. Obnavljanje se izričito vršilo u skladu sa članom 46(7). Odobrenja mjera i njihovo potvrđivanje bili su u skladu sa zakonom. Dokaz koji su ponudili pomoćnik povjerenika i Catherine Byrne ne potkrjepljuje, već se suprotstavlja zaključku da se radilo o rutinskoj birokratskoj radnji. Moguće je da Parlament, koji je donosio zakone prije događaja iz septembra 2001., nije predviđao uzastopno odobravanje ove mjere. Međutim, jasno je da je namjera Parlamenta bila da mjere iz člana 44 budu dostupne kada se pojavi teroristička prijetnja kod koje bi ove mjere mogle biti od pomoći, a obrazac obnavljanja odobrenja koji je trajao sve do septembra 2003 (shvatamo da je od tada ovaj obrazac promijenjen) je sam po sebi bio proizvod principijelnog odbijanja Parlamenta da ove izuzetne mjere zaustavljanja i pretresanja dodijeli na kontinuiranoj osnovi i da ih učini primjenjivim širom zemlje. Izvještavajući o primjeni Zakona iz 2000. tokom godina 2002. i 2003., lord Carlile je utvrdio ... da su članovi 44 i 45 i dalje neophodni i srazmjerni kontinuiranom i ozbiljnom riziku od terorizma, navodeći da je London ‘poseban slučaj zbog veoma vrijedne imovine i relevantnih stambenih dijelova u gotovo svakoj četvrti’.”

18. U vezi sa pitanjem da li je bilo koji od podnositelja predstavke bio lišen slobode uslijed postupka zaustavljanja i pretresanja, lord Bingham je primijetio da ne postoje odluke Evropskog suda za ljudska prava koje su donesene na približno sličnim činjenicama, ali je i prihvatio da postoje određene karakteristike koje ukazuju na lišavanje slobode kao što je prisilna priroda same mjere. Međutim, obzirom da je postupak obično relativno kratak i da se zaustavljenu osobu ne uhićuje, da joj se ne stavljaju lisice niti se vezuje ili odvodi na drugo mjesto, takvu osobu ne treba smatrati “prtvorenom u smislu ograničavanja ili držanja u pritvoru, već radije kao osobu zadržanu u postupku ili stavljenju na čekanje”. Shodno tome, član 5 nije primjenjiv.

19. Po pitanju primjenjivosti člana 8, lord Bingham je izrazio:

“28. ... sumnju glede toga da li se obično, površno pretresanje osobe može smatrati nepoštivanjem privatnog života. Istina je da se ‘privatni život’ velikodušno tumači na način da obuhvati široka prava lične autonomije. Međutim, iz sudske prakse Konvencije je jasno da zadiranje mora dostići određeni nivo ozbiljnosti da bi Konvencija bila primjenjiva, jer se ona, na koncu, bavi ljudskim pravima i osnovnim slobodama, i sklon sam mišljenju da se obično, površno pretresanje osobe i otvaranje torbi, iste vrste kojima se, primjera radi, putnici na aerodromima bez pogovora povinuju, teško može smatrati dostizanjem te razine.”

20. Lord Bingham je smatrao da ovlaštenja za zaustavljanje i pretresanje iz članova 44 i 45, ako se koriste pravilno i u skladu sa zakonom i Pravilnikom A, ne mogu predstavljati povredu prava zajamčenih članovima 10 i 11 Konvencije.

21. Uprkos svojim sumnjama u pogledu primjenjivosti članova 5, 8, 10 ili 11, lord Bingham je ipak razmatrao da li su ovlaštenja za zaustavljanje i

pretresanje bila u skladu sa zahtjevom “zakonitosti” prema Konvenciji, na sljedeći način:

“34. Zahtjev zakonitosti u Konvenciji bavi se iznimno važnim karakteristikama vladavine prava. U provođenju ovlaštenja koja utiču na članove javnosti, javni dužnosnici se moraju rukovoditi jasnim i javno dostupnim pravilima zakona. Javnost ne smije biti ugrožena djelovanjem javnih dužnosnika koji djeluju iz ličnih želja, hira, inata, naklonosti ili svrhe suprotne od one zbog koje su im ovlaštenja dodijeljena. To je ono što se, u ovom kontekstu, tumači samovoljom, koja je suprotnost zakonitosti. Ovo je test koji svako zadiranje u prava ili odstupanje od Konvencije mora proći ako se želji izbjeći povreda prava.

35. Režim zaustavljanja i pretresanja koji je predmetom našeg razmatranja, po mom mišljenju, zadovoljio je taj test. Zakon iz 2000. obavještava javnost da su ove mjere, ako su valjano odobrene i potvrđene, dostupne. Također, vrlo precizno definira i ograničenja ovih mjera. Pravilnik A, inače javni dokument, detaljno opisuje postupak. Zakon i Pravilnik ne zahtijevaju javno objavljivanje činjenica ili drugih detalja vezanih za odobravanje mjera, čak ni retroaktivno, međutim, nisam siguran da se oni trebaju smatrati ‘zakonom’, već možda radije postupkom kroz koji zakon potencijalno stupa na snagu. U svakom slučaju, zahtijevati da se objavi obavještenje o vjerovatnom odobravanju i potvrđivanju mjera značilo bi osakatiti potencijalno vrijedan izvor zaštite javnosti. Ako bi se potencijalni prestupnici unaprijed upozorili, to bi značajno oslabilo djelotvornost ovakve jedne mjere. Svako lice kojeg policajac zaustavi i pretrese mora biti obaviješteno o svemu što treba znati. Kod provođenja ovih mjera, policajac ne može djelovati samovoljno, a ukoliko do toga i dođe, policajac se može suočiti sa građanskom tužbom. Istina je da ne mora imati osnovanu sumnju prije nego zaustavi i pretrese neko lice. Ovo se ne može, realno, tumačiti kao nalog za zaustavljanje i pretresanje osoba za koje je očito da nisu osumnjičeni teroristi, što bi bilo beskorisna radnja i gubljenje vremena. To je zbog toga da se policajac ne bi ustručavao da zaustavi i pretrese osobu za koju sumnja da je potencijalni terorist zbog bojazni da možda neće moći dokazati opravdan osnov svoje sumnje. Ne sugerira se da su policajci u ovakvim slučajevima provodili ove mjere na diskriminirajući način (nemoguća tvrdnja s obzirom na činjenice), i ja radije ne bih kazao ništa na temu diskriminacije.”

...

23. Lord Brown od Eaton-under-Heywooda primijetio je, *između ostalog*:

“74. S obzirom na izuzetnu (premda, kao što je lord Bingham objasnio, ni jedinstvenu niti posebno novu) prirodu ovlaštenja [člana 44] (koje se često opisuje kao ovlaštenje za nasumično pretresanje, čija primjena ne zahtijeva postojanje osnovane sumnje u prijestup), ne iznenađuje to što je ovo ovlaštenje ograđeno širokim spektrom ograničenja i garancija. Ona koja su izravno relevantna za način na koji ova ovlaštenja utiču na građane na terenu su, vjerovatno, ova: Mogu ih koristiti samo uniformirani policajci (član 44 (1) i (2)). Mogu se koristiti samo u svrhu traženja predmeta povezanih sa terorizmom (član 45(1) (a)). Od osoba koje se pretresaju ne smije se tražiti da u javnosti skidaju odjeću, osim pokrivala za glavu, obuće, kaputa, jakne ili rukavica (član 45(3)). Pretresanje se mora vršiti na ili u blizini mjesta na kojem je osoba ili vozilo zaustavljeno (član 45(4)). Zaustavljena osoba ili vozilo mogu se zadržati samo onoliko vremena koliko je koje razumno potrebno da se obavi takvo pretresanje (član 45(4)). Iako većina ljudi može ovakve procedure zaustavljanja i

pretraživanja smatrati nepoželjnim i nezgodnim, i premda one radikalno odstupaju od našeg tradicionalnog shvatanja ograničenja policijskih ovlaštenja, teško se može reći da one predstavljaju značajnije miješanje u naše osnovne građanske slobode. Ipak, kako su tuženi s pravom priznali, s obzirom da, barem u određenim slučajevima, takva procedura može biti dovoljno nametljiva da zadire u pravo lica na poštivanje privatnog života zajamčeno članom 8, i s obzirom da je ova mjera očigledno otvorena za zloupotrebu — neizostavna posljedica činjenice da ih policajci mogu primjenjivati iako nemaju osnovanu sumnju — jasno je da se time otvara put za tvrdnje da takva postavka nije valjano usklađena sa zahtjevom Konvencije koja insistira da ona mora biti ‘u skladu sa zakonom.’

75. Da bi ovaj uvjet bio zadovoljen ... ne samo da uplitanje u pravo na privatnost zajamčeno Konvencijom mora imati neku osnovu u domaćem zakonu (a u ovom slučaju osnovu nalazi u Zakonu iz 2000.); ne samo da taj zakon mora biti adekvatno dostupan javnosti (što je u ovom slučaju ispoštovano, za razliku od, na primjer, predmeta *Malone protiv Ujedinjenog Kraljevstva* (1985) 7 EHRR 14); ne samo da zakon mora biti razumno predvidiv u smislu da omogući onima na koje se odnosi da shodno zakonu prilagode svoje ponašanje (zahtjev koji je ovdje zasigurno zadovoljen kroz upoznatost javnosti sa zakonskim odredbama koje kažu da vozači i pješaci mogu biti podvrgnuti ovom vidu nasumičnog pretresa i da su obavezni odazvati mu se); već također mora postojati i dovoljna zaštita kojom će se izbjeći rizik od zloupotrebe ovlasti ili samovoljne primjene ove mjere.

76. Kako sam ja shvatio argument apelanata, on se uglavnom fokusira upravo na ovaj posljednji zahtjev: ova mjera se, kako tvrdi gospodin Singh, može vrlo lako primjenjivati proizvoljno, a suviše je teško uspostaviti zaštitu od takve zloupotrebe. Istina, on priznaje, ukoliko u bilo kojem slučaju policajac zloupotrijebio ova ovlaštenja bio bi odgovoran za naknadu štete u građanskom postupku (i, bez sumnje, podvrgnut policijskim disciplinskim mjerama). Međutim, kako on tvrdi, obično je nemoguće utvrditi zloupotrebu ovlaštenja obzirom da se ne zahtijeva nikakav poseban osnov za njegovo zakonito provođenje. Pretpostavimo, na primjer, da policijski službenik zapravo primjenjuje ova ovlaštenja iz vlastitih, rasno diskriminirajućih razloga, kako bi se to moglo utvrditi? Jednostavno nema djelotvornih garancija protiv takve zloupotrebe niti adekvatnih kriterija na temelju kojih bi se ocjenjivala podesnost primjene takvog ovlaštenja. Dakako, u stavu 2.25 Pravilnika A (objavljeni pravilnik izdat u skladu sa članom 66 Zakona o policijskim i krivičnim dokazima iz 1984.) se kaže da: ‘Policajci moraju posebno paziti da prilikom izvršavanja ovih mjera ne diskriminiraju pripadnike manjinskih etničkih grupa.’ Međutim, apelanti ukazuju, da jednostavno ne postoji način da se nadgleda poštivanje te instrukcije kod tako široko postavljene nasumične mjere. Nema načina, tvrdi [advokat podnositelja predstavke], osim da se doslovno zaustavi i pretrese svako lice (kao što se to događa na aerodromima i prilikom ulaska u neke druge posebne objekte) ili da se zaustavlja i pretresa na strogo numeričkoj osnovi, recimo, svako deseto lice. Argument apelanata ih prisiljava da priznaju da se samo na jedan od ovih načina mjera poput ove može izvršavati konzistentno sa načelom pravne sigurnosti: u suprotnom se ne mogu uspostaviti neophodne mjere zaštite koje će osigurati zahtjev Konvencije u pogledu ‘kvalitete zakona’ ...

77. Ja bih odbacio ovu tvrdnju. Prvenstveno, meni se čini nemogućim djelotvorno primjenjivati ovlaštenja iz člana 44 na bilo koji od predloženih načina. Zamislite da je nakon bombaških napada na podzemnu željeznicu u Londonu prošlog jula policija pokušala zaustaviti i pretresti svako ili svako deseto (ili stoto) lice koje ulazi u podzemnu stanicu. Ne samo da bi takav zadatak bio gotovo nemoguć, već bi po mom

mišljenju osujetio stvarnu svrhu i vrijednost ovog ovlaštenja. Kao što je lord Bingham istakao u stavu 35 svog mišljenja, njegova svrha nije da se zaustavljaju i pretresaju lica za koja je očito da nisu osumnjičeni teroristi, što bi bilo beskorisno i gubljenje vremena [već radije] da se policajac ne bi ustručavao da zaustavi i pretrese osobu za koju sumnja da je potencijalni terorist zbog bojazni da možda neće moći dokazati opravdan osnov svoje sumnje.’ Za nadati se je da će, prije svega, potencijalni teroristi biti obeshabreni (zasigurno, od nošenja predmeta za njihove poslove) znajući da postoji rizik da će nasumično biti pretresani, i drugo, da primjenom ovih mjera policijski službenici mogu (čak i ako vrlo rijetko) pronaći takve materijale i time omesti ili spriječiti namjeravane terorističke napade. Ni jedan od ovih ciljeva se neće ostvariti ako policajci budu pretresali ona lica za koje je najmanje vjerovatno da bi mogli predstavljati rizik umjesto onih za koje imaju predosjećaj da su usredotočeni na terorističke radnje.

78. U svom osvrtnu iz 2001. u vezi sa Zakonom o sprečavanju terorizma (privremene odredbe) iz 1989. (koji je izmijenjen onako kako je to objasnio lord Bingham u stavu 9 svog mišljenja) i Zakona Sjeverne Irske (hitne odredbe) iz 1996., gospodin John Rowe QC kazao je sljedeće u vezi sa ovlaštenjima za zaustavljanje i pretresanje onih lica koja ulaze ili izlaze iz Ujedinjenog Kraljevstva u cilju utvrđivanja da li su umiješani u terorizam ili ne:

‘ “intuitivno” zaustavljanje

37. Nemoguće je dovoljno naglasiti vrijednost ovih zaustavljanja ...

38. Trebao bih objasniti šta podrazumijevam pod “intuitivnim zaustavljanjem”. To je zaustavljanje koje se vrši “rutinski” ili “nasumično”—premda ja preferiram pojam “intuitivno”—bez prethodnog saznanja o osobi ili vozilu koje se zaustavlja.

39. Ne mislim da je takvo zaustavljanje lica, koje vrši obučeni policajac specijalnog odjeljenja, “rutinsko” ili “nasumično”. Takav policajac je obučen i ima iskustvo sa odlikama i okolnostima djelovanja terorizma i terorističkih grupa, i on ili ona mogu, shodno tome, primijetiti stvari koje laik ne bi, ili jednostavno možda imaju policijsku intuiciju. Često se laicima takvi razlozi zaustavljanja ne mogu objasniti.’

79. Kasnije u svom osvrtnu, gospodin Rowe je primijetio da su opće ovlasti zaustavljanja i pretresanja, koje su izvorno propisane u članovima 13A i 13 B Zakona iz 1989., korištene veoma štedljivo i uz dobar razlog. ‘Ja se, uz puno uvažavanje, slažem da ovlaštenja iz člana 44 (kakva su sada) treba koristiti umjereno, što je i preporuka koju je lord Carlile od Berriewa QC, kao nezavisni ocjenjivač terorističkog zakonodavstva, koji je na ovom mjestu naslijedio gospodina Rowea, ponavljao u nizu godišnjih izvještaja o primjeni Zakona iz 2000. — vidi stav 106 njegovog izvještaja iz 2005., sugerirajući da bi se upotreba ovih ovlaštenja ‘mogla smanjiti za najmanje 50% bez značajnog rizika po javnost ili štete po održavanje reda.’ Po mom mišljenju, utoliko je više važno da te mjere budu usmjerene na ono što policajci intuitivno predosjećaju radije nego da se upotrebljavaju nasumično za cijeli svijet, kao da je bilo nekih posebnih rezultata od zaustavljanja i pretresanja onih ljudi za koje su policajci mislili da ne predstavljaju nikakvu prijetnju. Ukratko, vrijednost ovog zakona je, poput onoga koji omogućava zaustavljanje i pretraživanje lica u lukama, da omogućí policajcima da učine ono što je gospodin Rowe okarakterizirao kao intuitivno zaustavljanje.

80. Naravno, kao što je u svom izvještaju iz 2003. godine primijetila i Komisija državnih vijećnika za nadzor nad provedbom Zakona o sigurnosti, borbi protiv terorizma i kriminala iz 2001., kojom je predsjedavao lord Newton od Braintreeja:

‘Sofisticirani teroristi mijenjaju svoj profil i metode kako ne bi postali statične mete. Na primjer, navodi se da al’Kaida posebnu pažnju posvećuje regrutiranju osoba koje su se preobratile na Islam jer ocjenjuje da je manje vjerovatno da će takva lica biti predmetom nadzora vlasti.’

Čini mi se neizbježnim, međutim, da dok god al’Kaida bude percipirana kao glavni teroristički rizik protiv koje se bude odobravala upotreba ovlaštenja iz člana 44, biće nesrazmjernan broj azijata koji će biti zaustavljani i pretresani (posebno ako budu nosili ruksake ili široku odjeću ispod koje mogu nositi predmete koji se koriste u terorističke svrhe).

81. Da li je takav zaključak suprotan praksi Konvencije ili je pak proturječan domaćem zakonu protiv diskriminacije? Po mom mišljenju nije, dok god policajci upotrebljavaju ova ovlaštenja na terenu uz dužnu pažnju odredbe iz stava 2.25 Pravilnika A:

‘Odabir osoba zaustavljenih temeljem ovlaštenja iz člana 44 Zakona o terorizmu iz 2000. treba odražavati objektivnu procjenu prijetnje koju predstavljaju različite terorističke grupe koje djeluju u Velikoj Britaniji. Ova ovlaštenja se ne smiju koristiti za zaustavljanje i pretresanje iz razloga koji nemaju veze sa terorizmom. Kod upotrebe ovih ovlaštenja, policajci posebno moraju voditi pažnju da ne diskriminiraju pripadnike manjinskih etničkih grupa. Mogu, međutim, postojati okolnosti u kojima je primjereno da policajci uzmu u obzir etničko porijeklo kod odabira osoba koje će zaustaviti u kontekstu odgovora na konkretnu terorističku prijetnju (na primjer, neke međunarodne terorističke grupe povezane su sa pojedinim etničkim identitetima).’

Shodno tome, etničko porijeklo može i treba biti valjano uzeto u obzir kod odlučivanja da li i koga zaustaviti i pretresti, s tim da uvijek treba voditi računa da se ova ovlaštenja koriste pažljivo i da je odabir napravljen iz razloga povezanih sa percipiranom terorističkom prijetnjom, a ne na temelju rasne diskriminacije.”

C. Postupak pred Okružnim sudom

24. Podnositelji predstavke su također podnijeli tužbu pred Okružnim sudom 8. septembra 2004., *između ostalog*, za odštetu prema Zakonu o ljudskim pravima iz 1998. jer je policija nezakonito upotrijebila ovlaštenja za zaustavljanje i pretresanje protiv oba podnositelja predstavke, protivno članovima 8, 10 i 11 Konvencije, kako bi ih kontrolirala ili spriječila da prisustvuju demonstracijama a ne zato što su tražili predmete koji se mogu koristiti u terorističke svrhe. Ovi zahtjevi nisu razmatrani dok se nije dobio ishod njihove žalbe podnesene Domu lordova, o kojoj je konačno odlučeno u februaru 2007. Okružni sud je odbio tvrdnje podnositelja predstavke i utvrdio je da su ovlaštenja, u odnosu na oba podnositelja predstavke, bila

ispravno i zakonito upotrijebljena. Podnositelji predstavke nisu zahtijevali izjavljivanje žalbe protiv ove presude.

II. RELEVANTNO DOMAĆE PRAVO I PRAKSA

...

C. Zakon o terorizmu iz 2000. godine

28. Namjera Zakona iz 2000. godine je bila da revidira, modernizira i osnaži zakon koji regulira pitanje terorizma u svjetlu, *inter alia*, pitanja koje je postavio lord Lloyd.

“Terorizam je definiran u članu 1 na sljedeći način:

“(1) U ovom Zakonu, pojam ‘terorizam’ znači upotrebu ili prijetnju upotrebe radnji gdje -

(a) se radi o radnji koja potpada pod stav (2),

(b) su upotreba ili prijetnja osmišljene da utiču na vladu ili da zaplaše javnost ili jedan njen dio, i

(c) su upotreba ili prijetnja načinjene sa svrhom da se unaprijedi neki politički, religijski ili ideološki cilj.

(2) Radnja potpada pod ovaj stav ako -

(a) podrazumijeva ozbiljno nasilje nad nekom osobom,

(b) podrazumijeva ozbiljnu štetu nad imovinom,

(c) ugrožava život lica, osim onog lica koje čini radnju,

(d) predstavlja ozbiljan rizik po zdravlje ili sigurnost javnosti ili jednog njenog dijela, ili

(e) je osmišljena da ozbiljno omete ili naruši određeni elektronski sistem.

(3) Upotreba ili prijetnja upotrebe radnji iz podstava (2) koje podrazumijevaju upotrebu vatrenog oružja ili eksploziva smatraju se terorizmom, bez obzira da li je zadovoljen stav (1)(b).

(4) U ovom članu -

(a) ‘radnja’ obuhvata radnje izvan Ujedinjenog Kraljevstva,

(b) pojmovi lice ili imovina podrazumijevaju lica ili imovinu bez obzira gdje se nalazili,

(c) pojam javnosti podrazumijeva javnost određene zemlje, koja nije Ujedinjeno Kraljevstvo, i

(d) 'vlada' znači Vladu Ujedinjenog Kraljevstva, dijela Ujedinjenog Kraljevstva ili neke druge zemlje koja nije Ujedinjeno Kraljevstvo.

(5) U ovom Zakonu, radnje poduzete u svrhu terorizma podrazumijevaju radnje poduzete u korist propisanih organizacija."

29. Članovi 41-43 Zakona iz 2000., pod naslovom "Osumnjičeni teroristi", omogućavaju policajcima da vrše uhićenje bez naloga, kao i da vrše pretres prostorija i lica. U svakom slučaju, mora postojati osnovana sumnja da je osoba koja je podvrgnuta uhićenju ili pretresu terorista.

30. Članovi 44-47, pod naslovom "Ovlaštenje za zaustavljanje i pretresanje", ne zahtijevaju postojanje osnovane sumnje. Ovi članovi osiguravaju trostepenu proceduru.

Prva faza, propisana članom 44, podrazumijeva odobravanje:

"44(1) Odobrenjem iz ovog stava uniformirani policajac se ovlašćuje da zaustavi vozila u području ili na mjestu koje je specificirano u odobrenju, i da izvrši pretres -

(a) vozila;

(b) vozača vozila;

(c) putnika vozila;

(d) svega u ili na vozilu ili svega što vozač ili putnici nose.

(2) Odobrenjem iz ovog stava uniformirani policajac se ovlašćuje da zaustavi pješaka u području ili na mjestu koje je specificirano u odobrenju i da izvrši pretres -

(a) pješaka;

(b) svega što pješak nosi sa sobom.

(3) Odobrenje iz stavova (1) i (2) mogu se dati samo ako osoba koja ga daje smatra da je isto korisno za sprečavanje djela terorizma.

(4) Odobrenje može dati -

(a) policijski službenik koji ima najmanje čin pomoćnika načelnika policije, ukoliko je naznačeno područje ili mjesto, u cjelosti ili djelomično, policijsko područje izvan Sjeverne Irske, osim onog koje je definirano stavovima (b) i (c);

(b) policijski službenik koji ima najmanje čin komandira Gradske policije, ukoliko je naznačeno područje ili mjesto, u cjelosti ili djelomično, policijsko područje Gradske policije;

(c) policijski službenik Grada Londona, koji ima najmanje čin komandira policijskih snaga Grada Londona, ukoliko je naznačeno područje, u cjelosti ili djelomično, područje Grada Londona;

(d) [pripadnik policijske službe Sjeverne Irske] koji ima najmanje čin pomoćnika načelnika policije, ukoliko je naznačeno područje, u cijelosti ili djelomično, područje Sjeverne Irske.

(5) Ako je odobrenje dato usmeno, osoba koja ga je dala mora ga i pismeno potvrditi čim to bude razumno izvodljivo.”

Shodno članu 46(1)-(2), odobrenje stupa na snagu danom davanja, a ističe onda kada je to naznačeno, s tim da ne može trajati duže od 28 dana. Postojanje i sadržaj odobrenja iz člana 44 nisu u javnoj domeni.

31. Druga faza je potvrđivanje, koje se rukovodi članom 46(3)-(7). Davatelj odobrenja mora informirati državnog sekretara čim je to razumno izvodljivo. Ako državni sekretar ne potvrdi izdato odobrenje u roku od 48 sati, to odobrenje prestaje imati učinak (s tim da se ne ukida ništa što je urađeno u toku tih 48 sati). Prilikom potvrđivanja odobrenja, državni sekretar može skratiti, ali ne i produžiti vrijeme trajanja mjere. Može također ukinuti odobrenje sa učinkom od određenog vremenskog perioda. U slučaju kada se odobrenje uredno obnavlja, primjenjuje se isti postupak potvrđivanja. Državni sekretar ne može promijeniti geografsku pokrivenost odobrenja ali može uskratiti svoju potvrdu ukoliko smatra da je područje pokrivenosti preširoko.

32. Treća faza, koja je regulirana članom 45, podrazumijeva izvršenje mjere zaustavljanja i pretresanja od strane policijskog službenika:

“(1) Ovlaštenje dodijeljeno odobrenjem iz člana 44(1) ili (2) -

(a) može se upotrebljavati samo u svrhu traženja onih predmeta koji bi se mogli koristiti u vezi sa terorizmom, i

(b) mogu se primjenjivati bez obzira da li policijski službenik ima razloga za sumnju u prisutnost takvih predmeta.

(2) Policijski službenik može zaplijeniti i zadržati predmete koje pronađe u toku pretresa provedenog temeljem člana 44(1) ili (2), za koje razumno sumnja da su namijenjeni za korištenje u vezi sa terorizmom.

(3) Policijski službenik koji provodi ovlaštenje koje mu je dodijeljeno odobrenjem ne smije zahtijevati od lica da skinu odjeću u javnosti, osim pokrivala za glavu, obuće, kaputa, jakne ili rukavica.

(4) Kada policijski službenik namjerava izvršiti pretres lica ili vozila temeljem člana 44(1) ili (2), on može lice ili vozilo zadržati samo onoliko vremena koliko je razumno potrebno da se izvrši pretres na ili u blizini mjesta na kojem je to lice ili vozilo zaustavljeno.

(5) U slučaju kada -

(a) su vozilo ili pješak zaustavljeni temeljem člana 44(1) ili (2), i

(b) vozač vozila ili pješak zahtijevaju pisanu izjavu o tome da je vozilo, odnosno pješak zaustavljen temeljem člana 44(1) ili (2),

takva pisana izjava im mora biti osigurana.

(6) Zahtjev prema pododjeljku (5) mora biti sačinjen u roku od 12 mjeseci od datuma kada je vozilo, odnosno pješak zaustavljen.”

33. Ova ovlaštenja su dodatak ovlaštenjima koja su zakonom dodijeljena policijskim službenicima (Zakon iz 2000., član 114). Prema članu 47, nezaustavljanje na zahtjev policijskog službenika kao i opiranje policijskom službeniku prilikom provođenja ovlaštenja dodijeljenih odobrenjem iz člana 44(1) ili (2), predstavlja kazneno djelo kažnjivo kaznom zatvora ili novčanom kaznom.

34. Članovi 44-47 Zakona iz 2000. stupili su na snagu 19. februara 2001. U toku domaćeg postupka u ovom predmetu otkriveno je da su još od tada uzastopno odobravana i potvrđivana ovlaštenja iz člana 44, gdje je svako od tih odobrenja obuhvatalo cijelo područje distrikta gradske policije i svako je bilo odobreno na maksimalno vrijeme trajanja (28 dana).

D. Pravila poslovnog ponašanja

35. Državni sekretar je 1. aprila 2003. izdao Pravila poslovnog ponašanja kojima će se policijski službenici rukovoditi kod provođenja svih zakonom dodijeljenih mjera zaustavljanja i pretresanja. To je javni dokument koji je morao biti dostupan u svim policijskim stanicama kao smjernica u radu policijskih službenika.

36. Pravila su zahtijevala, *inter alia*, da se takva ovlaštenja “koriste pravedno, odgovorno i uz poštovanje lica koja su podvrgnuta pretresu.” Također zahtijevaju da se ovlaštenja iz člana 44 Zakona iz 2000. “ne smiju koristiti za zaustavljanje i pretresanje iz razloga koji nisu povezani sa terorizmom” i da se ista trebaju koristiti “samo za traženje predmeta koji se mogu koristiti u terorističke svrhe.” U stavovima 1.2 i 1.3, Pravila propisuju:

“1.2 Ometanje slobode lica podvrgnutog zaustavljanju i pretresanju mora biti kratko, a lice može biti zadržano u svrhu pretresa na ili u blizini mjesta zaustavljanja.

1.3 Ako se ova osnovna načela ne poštuju, onda se korištenje ovlaštenja za zaustavljanje i pretresanje mogu dovesti u pitanje. Ako ova ovlaštenja nisu primijenjena na odgovarajući način, utoliko se smanjuje njihova učinkovitost. Zaustavljanje i pretresanje mogu igrati veoma važnu ulogu u otkrivanju i sprečavanju kriminala, a pravično korištenje ovih ovlaštenja ih čini učinkovitijim.”

Stav 3.5 Pravilnika propisuje:

“Ne postoji ovlaštenje prema kojem se od osobe može zahtijevati da skine odjeću u javnosti, osim kaputa, jakne ili rukavica, izuzev ovlaštenja iz člana 45(3) Zakona o terorizmu iz 2000. (koji ovlašćuje policajce da prilikom pretresa lica temeljem člana

44(1) ili 44(2) Zakona zahtijeva od osobe da skine pokrivalo za glavu i obuću u javnosti) ... Pretres odjeće koja nije skinuta sa osobe koji se izvršava u javnosti mora se ograničiti na površinski pregled vanjskih dijelova odjeće. Ovo, međutim, ne sprječava policijskog službenika da stavi ruke u džepove vanjskih odjevnih predmeta lica ili da prepipa unutrašnjost ovratnika, čarape i cipele, ako je to neophodno u datim okolnostima, kako bi potražili stvari koje su predmetom pretresa ili uklonili i proučili sve stvari za koje se razumno sumnja da su predmetom pretresa. Iz istih razloga, pod uvjetom da ne postoje ograničenja u pogledu skidanja pokrivala za glavu, u javnosti je moguće pregledati i kosu osobe podvrgnute pretresu ...”

Stav 3.8 zahtijeva da se prije provođenja pretresa poduzmu određeni koraci:

“3.8 Prije nego pristupi pretresanju zadržanog lica ili vozila, policijski službenik mora poduzeti razumne korake kako bi licu koje će biti podvrgnuto pretresu ili koje je odgovorno za vozilo dao sljedeće informacije:

(a) da su zadržani radi pretresa;

(b) ime policijskog službenika (osim u slučaju ispitivanja koje je povezano sa istragom terorizma, ili u drugim slučajevima kada policijski službenik razumno vjeruje da bi ga/je davanje imena moglo izložiti opasnosti, u kom slučaju se daje nalog ili drugi identifikacijski broj), i naziv policijske stanice kojoj službenik pripada;

(c) zakonsko ovlaštenje za pretres koje se provodi; i

(d) jasno objašnjenje...;

(i) svrhe pretresa u smislu predmeta ili predmetâ zbog kojih je ovlaštenje za pretres dato; ...

(iii) a u slučaju da za provođenje ovlaštenja nije potrebna osnovana sumnja ..., objašnjenje prirode ovlaštenja i neophodnog odobrenja, kao i informaciju da je odobrenje dato.”

Policijski službenici koji provode pretres, prema odredbi stava 3.9 moraju nositi uniformu. Pravilnik u stavovima 3.10-3.11 nadalje navodi:

“3.10 Prije nego pristupi pretresu, policijski službenik mora informirati osobu (vlasnika ili osobu koja je odgovorna za vozilo koje će biti predmetom pretresa) o njegovom ili njezinom pravu na primjerak zapisnika o pretresu, uključujući i pravo da zapisnik zatraži u roku od 12 mjeseci, ukoliko je praktično neizvodljivo da se zapisnik sačini odmah. Ukoliko zapisnik nije sačinjen odmah, potrebno je informirati osobu na koji način može dobiti primjerak zapisnika.... Osobu također treba informirati o policijskim ovlaštenjima za zaustavljanje i pretresanje, kao i o pravima pojedinaca u ovakvim okolnostima.

3.11 Ako se čini da osoba koja će biti podvrgnuta pretresu ili osoba odgovorna za vozilo koje će biti pretreseno ne razumije šta joj se govori, ili ako postoji bilo kakva sumnja u sposobnosti osobe da razumije engleski jezik, policijski službenik mora poduzeti razumne korake kako bi tu osobu informirao o njenim pravima i relevantnim odredbama Pravilnika. Ako se radi o osobi koja je gluha i ne razumije engleski, a koja je u pratnji nekog drugog lica, policijski službenik mora pokušati ustanoviti da li ta

osoba može poslužiti kao tumač ili mu na neki drugi način može pomoći da iskomunicira neophodne informacije.”

Zapisnik je potrebno napraviti odmah ili čim to bude izvodljivo (stav 4.1):

“4.1 Policijski službenik koji je proveo pretres izvršavajući ovlasti na koje se odnosi ovaj Pravilnik mora odmah sačiniti zapisnik, osim u slučaju vanrednih okolnosti uslijed kojih bi to bilo potpuno neizvodljivo (na primjer, situacije koje podrazumijevaju javne neredne ili kada je prisustvo službenika prijeko potrebno na nekom drugom mjestu). Ukoliko zapisnik nije sačinjen odmah, policijski službenik ga mora sačiniti čim to bude izvodljivo. Moguće su situacije u kojima neće biti izvodljivo da policajac pribavi sve neophodne informacije da dovrši zapisnik, međutim, on je dužan poduzeti sve razumne napore da to učini.”

E. Izvještaji lorda Carlilea od Berriew QC-a o funkcioniranju mjere zaustavljanja i pretresanja iz člana 44

37. Član 126 zakona iz 2000. zahtijeva od državnog sekretara da, najmanje jednom u 12 mjeseci, izvijesti Parlament o djelovanju Zakona, a lord Carlile od Berriew QC-a imenovan je za nezavisnog ocjenjivača odgovornog da, *inter alia*, sačini godišnji izvještaj.

...

43. Konačno, u svom izvještaju o djelovanju Zakona iz 2008. (juna 2009.), lord Carlile je prokomentirao:

“140. Brojni su primjeri loše ili bespotrebne upotrebe člana 44. Imam dokaze o slučajevima gdje je zaustavljena osoba bila tako očito daleko od svakog poznatog terorističkog profila da, realno, nije postojala ni najmanja mogućnost da se radi o teroristi, a ni bilo kakvih drugih karakteristika kojima bi se opravdalo zaustavljanje. U jednom slučaju osnov za zaustavljanje je bio isključivo numerički, što je gotovo sigurno protivzakonito i nimalo inteligentan način upotrebe ovog postupka. Viši policijski službenici moraju imati na umu da zaustavljanje temeljem člana 44, bez osnovane sumnje, predstavlja ometanje slobode kretanja zaustavljenog lica. Smatram da je potpuno pogrešno zaustaviti bilo koje lice da bi se napravio rasni balans u statistici primjene člana 44. Mnogo je dokaza koji ukazuju da se upravo to događa. Ja sasvim razumijem zabrinutost policije koja nastoji ne dati povoda optužbama na račun predrasuda, međutim, rasipanje resursa na pretrese za koje je očito da to ne zavrjeđuju, ne predstavlja dobro korištenje dragocjenih resursa. Zaustavljanje nekog lica jednostavno da bi se ostvarila ‘statistička ravnoteža’ predstavlja ometanje građanskih sloboda zaustavljene osobe. Kriteriji za zaustavljanje temeljem člana 44 moraju biti objektivno ustanovljeni, bez obzira na rasna razmatranja: ako se desi da objektivni osnov rezultira etničkom neravnotežom, to će se možda morati smatrati proporcionalnom posljedicom operativnog djelovanja policije.

141. Tokom 2008. godine Nacionalna agencija za unapređenje djelovanja policije pripremila je, u ime Udruženja policijskih komandira [ACPO] veoma korisne praktične smjernice za zaustavljanje i pretresanje u vezi sa terorizmom. Ove smjernice naglašavaju ključne zahtjeve, koji obuhvataju i one –

- da su ova ovlaštenja specijalna

- da se geografsko područje obuhvaćeno odobrenjima iz člana 44 mora jasno definirati
- da je cjelishodnost zakonski test ovlaštenja za sprečavanje terorističkih djela
- da procjene uticaja na zajednicu čine bitan dio procesa odobravanja
- da ministru unutrašnjih poslova treba dati detaljno obrazloženje za odobravanje ovlaštenja iz člana 44
- da policijski komandiri moraju očekivati da će ministar unutrašnjih poslova provesti detaljnu i strogu provjeru prilikom razmatranja da li da potvrdi odobrenja
- u području u kojem će ovlaštenja biti na snazi potrebno je osigurati da informativni leci budu dostupni javnosti
- policijski službenici moraju pažljivo voditi zapisnike

...

146. Moj stav je isti kao i prije četiri godine, ali nešto snažniji: Teško mi je razumjeti zašto se ovlaštenja iz člana 44 percipiraju potrebnim u nekim određenim područjima policijskih snaga i u vezi sa nekim mjestima, ali ne i u drugim, koja imaju nevjerovatno slične profile rizika. Tamo gdje su druga ovlaštenja za zaustavljanje i pretresanje adekvatna kao odgovor, nije potrebno zahtijevati niti odobravati korištenje ovog člana. Njegova primarna svrha je da se bavi operativno teškim mjestima u vrijeme stresa, gdje je veća vjerovatnoća da će teroristi ostvariti pristup nekoj značajnoj lokaciji. Na primjer, nemam riječi kritike za pažljivu upotrebu ovog člana u vrijeme velikih demonstracija na londonskom aerodromu Heathrow: teroristi bi mogli dobro iskoristiti priliku da kroz učešće na takvim demonstracijama uđu, fotografiraju ili na drugi način izvide, odnosno na drugi način saznaju više o potencijalnoj meti kakva je aerodrom Heathrow. Isto tako ne kritiziram njegovu primjenu na ili u blizini kritične infrastrukture ili mjesta od posebnog nacionalnog značaja.

147. Razočaran sam da Gradska policija još uvijek ne ograničava odobrenja iz člana 44 samo na neke četvrti ili dijelove istih već da ih i dalje primjenjuje na čitavo područje nadležnosti gradske policije. Ne vidim opravdanje za trajno pokrivanje cijelog područja šireg Londona, jer namjera ovog člana nije bila da se London stavi pod trajnu mjeru specijalnih pretresa. Uskoro će se, međutim, pokrenuti pilot projekt kroz koji će se ovaj član primijeniti na drugačiji način. Ja ću vrlo detaljno proučiti taj projekt. Alarmantni broj primjene ovih ovlaštenja (između 8,000 i 10,000 zaustavljanja mjesečno na početku 2009.) predstavlja loše vijesti, i ja se nadam da će situacija sljedeće godine biti bolja. Brojke, kao i mala analiza istih, pokazuju da se član 44, u nekim prilikama, koristi kao instrument koji pomaže policijskom djelovanju koji nema veze sa terorizmom, što je nedopustivo.

148. Siguran sam da bi se bezbjedno mogao koristiti i daleko manje. Malo je ili nimalo dokaza da upotreba člana 44 ima potencijal da spriječi djelo terorizma u poređenju sa drugim zakonskim ovlaštenjima za zaustavljanje i pretresanje. Premda je kao rezultat pretresa temeljem ovog člana došlo do hapšenja za druga krivična djela, ni jedan od više hiljada pretresa nije rezultirao osudom za krivično djelo terorizma. Viši službenici gradske policije sa dugogodišnjim iskustvom policijskog djelovanja na polju terorizma diskutirali su, javno i privatno, korisnost ovog člana.

149. Ne treba smatrati da manja upotreba člana 44 na drugim mjestima, mimo Londona, znači da su ta mjesta manje sigurna ili više podložna terorizmu. Postoje različiti načini da se postigne isti cilj. Uticaj opsežne primjene ovog člana na odnose u zajednici nesumnjivo je negativan. Pretres na temelju osnovane i izjavljene sumnje, iako sam po sebi nedovoljan test, za javnost je mnogo razumljiviji i uvjerljiviji.

150. Naglašavam da nisam zagovornik ukidanja člana 44. U skladu sa gore iznesenim stavovima, po mom mišljenju, članovi 44 i 45 i dalje su neophodni i srazmjerni kontinuiranom i ozbiljnom riziku od terorizma.”

F. Statistika Ministarstva pravde o rasi i primjeni ovlaštenja za zaustavljanje i pretresanje temeljem člana 44

44. Prema članu 95 Kaznenog zakona iz 1991., državni sekretar obavezan je objaviti informacije o kazneno-pravnom sistemu koje se odnose na izbjegavanje diskriminacije na temelju rase. U izvještaju objavljenom u skladu sa ovom obavezom u oktobru 2007. pod nazivom “Statistika o rasi i kazneno-pravnom sistemu – 2006.”, Ministarstvo pravde je zabilježilo sljedeće:

“U 2005/6. izvršeno je ukupno 44,543 pretresa temeljem člana 44(1) i 44(2) Zakona o terorizmu iz 2000., u odnosu na ukupno 33,177 u 2004/5., što predstavlja ukupno povećanje od 34% (Tabela 4.6). Pretresi obavljeni nad azijatima povećani su sa 3,697 na 6,805 (do 84%), dok se broj pretresa nad crncima povećao sa 2,744 na 4,155 (do 51%). Broj pretresa obavljenih nad drugim etničkim grupama je također u porastu, sa 1,428 u 2004/5. na 1,937 u 2005/6. (do 36%), kao i broj pretresa nad bijelcima, gdje je zabilježen porast sa 24,782 u 2004/5. na 30,837 u 2005/6. (do 24%). Više od polovine pretresa izvršeno je u području nadležnosti gradske policije, a 15% na području Grada Londona, u odnosu na 40%, odnosno 20% u 2004/5. Veliki porast u brojkama u odnosu na 2004/5. može se dijelom objasniti bombaškim napadima u Londonu od 7. jula 2005. Kao i u slučaju zaustavljanja i pretresanja temeljem člana 1 PACE-a, povećane policijske aktivnosti na ulicama dovele su do povećane upotrebe mjere zaustavljanja i pretresanja prema članu 44 Zakona o terorizmu iz 2000.

U 2005/6., izvršeno je 25,479 pretresa putnika u vozilima temeljem člana 44 (1) (Tabela 4.7). Sedamdeset pet procenata onih koji su podvrgnuti pretresu u 2005/6. bili su bijelci, 11% azijati i 8% crnci. Zabilježen je blagi porast u udjelu bijelaca, kao i blagi pad crnaca koji su podvrgnuti pretresu temeljem ove odredbe u odnosu na period 2004/5. Na temelju pretresa putnika u vozilima u skladu sa članom 44(1), uhapšeno je četrdeset i šest lica povezanih sa terorizmom, u odnosu na 38 lica u prethodnoj godini. Broj uhićenja po osnovu krivičnih djela koja nisu djela terorizma, a koja su nastala uslijed primjene ovog člana, ostao je konstantan, ukupno 246, u periodu 2004/5 i 2005/6. Najveći broj uhićenja na osnovu pretresa u skladu sa članom 44(1) izvršen je u Londonu. Ovo je najvjerojatnije odraz povećane upotrebe ovih ovlaštenja u Londonu.

Broj zaustavljanja i pretresanja pješaka temeljem člana 44(2) gotovo je udvostručen u periodu između 2004/5 i 2005/6, sa ukupno 19,064 zaustavljanja i pretresa zabilježenih u 2005/6. Taj porast je rezultat povećane upotrebe ove mjere u Londonu. Upotreba ove mjere u područjima izvan Londona smanjila sa za 19% u periodu između 2004/5 i 2005/6. U 2005/6. godini, 61% lica zaustavljenih temeljem člana

44(2) bili su bijelci, u poređenju sa 74% u 2004/5. i 72% u 2003/4. Udio crnaca i azijata je pao na 11%, odnosno 21% u 2005/6. U 2005/6., 59 uhićenja u vezi sa terorizmom rezultiralo je iz pretresa temeljem člana 44 (2) u poređenju sa 24 uhićenja te vrste u protekloj godini i 5 u 2003/4. Broj uhićenja za djela koja nisu povezana sa terorizmom porastao je sa 153 u 2004/5 na 212 u 2005/6.”

...

46. U posljednjem izvještaju, “Statistika o rasi i kazneno-pravnom sistemu za 2007/8.”, objavljenom u aprilu 2009., zabilježen je značajan porast upotrebe ovlaštenja iz člana 44:

“U 2007/08. Izvršeno je ukupno 117,278 pretresa lica temeljem člana 44 (1) i 44 (2) Zakona o terorizmu iz 2000. U poređenju sa 37,197 u 2006/07., što je povećanje od 215% (Tabela 4.6). Tek na nešto manje od jedne petine (19%) policijskog područja nije bilo primjene ovih ovlaštenja u 2007/08. Bilježi se porast pretresa u svim etničkim skupinama, s tim da je najveći porast zabilježen kod crnaca (322%), potom kod azijata (277%), kod ostalih kategorija (262%), i na kraju kod bijelaca (185%).

Veliki porast broja zaustavljanja i pretresa temeljem Zakona o terorizmu u velikoj mjeri odražava povećanu upotrebu ovih ovlaštenja u snagama gradske policije. U 2007/08. gradska policija je izvršila 87% pretresa temeljem člana 44 (1) i 44 (2) Zakona o terorizmu, naspram 68% takvih pretresa u 2006/07. Gradska policija je koristila ovu mjeru 76,496 puta više nego prethodne godine, što predstavlja povećanje od 303%. Ovo povećanje direktno se pripisuje snažnijem odgovoru gradske policije na prijetnju terorizma u vezi sa mrežom u Londonu nakon bombaških napada na Haymarket 2007.

Tabele 4.7 i 4.8 pokazuju odabrana policijska područja, gdje je broj zaustavljanja i pretresa temeljem člana 44 (1) i (2) Zakona o terorizmu iz 2000. u 2007/08. bio veći od 1,000.

U 2007/08., izvršeno je 65,217 pretresa putnika vozila temeljem člana 44 (1) (Tabela 4.7). U toku ovog perioda, 65% lica podvrgnutih pretresu bili su bijelci, što je pad od 8% u odnosu na prethodnu godinu, dok su crnci činili 13% (porast od 3%) a azijati 16% (porast od 4%). Trideset i četiri uhićenja u vezi sa djelima terorizma direktan su rezultat pretresa temeljem člana 44 (1), u odnosu na 14 takvih uhićenja u prethodnoj godini. U devet slučajeva, radilo se o uhićenju crnaca, a u 10 slučajeva o uhićenju azijata. Broj uhićenja za djela nevezana za terorizam koja su direktan rezultat zaustavljanja i pretresanja temeljem člana 44 (1) porastao je sa 246 u 2006/07. na 665.

Broj zaustavljanja i pretresa pješaka temeljem člana 44 (2) porastao je za 280% u periodu između 2006/07. i 2007/08. sa 13,712 na 52,061 (Tabela 4.8). Kao što je ranije pomenuto, ovaj veliki porast može se pripisati snažnijem odgovoru gradske policije na bombaški napad na Haymarket. Udio bijelaca pješaka koji su povrgnuti pretresu temeljem člana 44 (2) smanjio se u odnosu na prethodnu godinu sa 66% na 61%. Azijati su i dalje najznačajnija etnička skupina koja je podvrgnuta pretresima (19%) i koja je naknadno uhićena u vezi sa djelima terorizma (29%).”

...

PRAVO

49. Podnositelji predstavke su se žalili da je primjena članova 44-47 Zakona iz 2000. godine, u skladu sa kojima je policiji bilo dozvoljeno da ih zaustave i pretresu, povrijedila njihova prava zajamčena članovima 5, 8, 10 i 11 Konvencije.

Član 5 propisuje:

“1. Svako ima pravo na slobodu i sigurnost ličnosti. Niko ne smije biti lišen slobode izuzev u sljedećim slučajevima i u skladu sa zakonom propisanim postupkom:

(a) zakonitog lišenja slobode po presudi nadležnog suda;

(b) zakonitog hapšenja ili lišenja slobode zbog nepovinovala zakonitom nalogu suda ili u cilju osiguravanja izvršenja bilo koje zakonom propisane obaveze;

(c) zakonitog hapšenja ili lišenja slobode zbog privođenja nadležnoj sudskoj vlasti kada postoji opravdana sumnja da je osoba izvršila krivično djelo ili kada postoje valjani razlozi da se osoba spriječi da izvrši krivično djelo ili da, nakon izvršenja krivičnog djela, pobjegne;

(d) lišenja slobode maloljetnika, prema zakonitom nalogu, radi odgajanja pod nadzorom ili zakonitog pritvaranja radi privođenja nadležnim organima vlasti;

(e) zakonitog lišenja slobode osoba radi sprečavanja širenja zaraznih bolesti, pritvaranja mentalno oboljelih osoba, alkoholičara ili narkomana ili skitnica;

(f) zakonitog hapšenja ili lišenja slobode osoba radi sprečavanja ilegalnog ulaska u zemlju ili osobe protiv koje je u toku postupak deportacije ili ekstradicije.

2. Svako ko je uhapšen biće odmah obaviješten, na jeziku koji razumije, o razlozima hapšenja i o svim optužbama protiv njega.

3. Svako ko je uhapšen ili lišen slobode prema odredbama stava 1(c) ovog člana mora biti izveden pred sudiju ili drugu službenu osobu zakonom ovlaštenu da vrši sudsku vlast i mora imati pravo na suđenje u razumnom roku ili na puštanje na slobodu do suđenja. Puštanje na slobodu se može uvjetovati garancijama o pojavljivanju na suđenju.

4. Svako kome je sloboda uskraćena hapšenjem ili pritvaranjem ima pravo izjaviti žalbu sudu kako bi sud, u kratkom roku, razmotrio zakonitost lišavanja slobode i, ukoliko ono nije bilo zakonito, naložio oslobađanje.

5. Svako ko je bio žrtva hapšenja ili lišavanja slobode protivno odredbama ovog člana ima pravo na obeštećenje.”

Član 8 propisuje:

“1. Svako lice ima pravo na poštivanje svog privatnog i porodičnog života, doma i prepiske.

2. Javna vlast se ne smije miješati kod ostvarivanja ovog prava, osim ako je takvo miješanje predviđeno zakonom i ako je to neophodna mjera u demokratskom društvu u interesu nacionalne sigurnosti, javne sigurnosti ili ekonomskog dobrobiti zemlje, sprečavanja nereda ili zločina, zaštite zdravlja ili morala, ili zaštite prava i sloboda drugih.”

Član 10 glasi:

“1. Svako ima pravo na slobodu izražavanja. Ovo pravo uključuje slobodu mišljenja i slobodu primanja i prenošenja informacija i ideja bez miješanja javne vlasti i bez obzira na granice. Ovaj član ne sprječava države da zahtijevaju od radio, televizijskih ili filmskih kompanija da imaju dozvole za rad.

2. Ostvarivanje ovih sloboda, budući da uključuje obaveze i odgovornosti, može podlijegati takvim formalnostima, uvjetima, ograničenjima ili sankcijama predviđenim zakonom i koje su neophodne u demokratskom društvu u interesu nacionalne sigurnosti, teritorijalnog integriteta ili javne sigurnosti, sprečavanja nereda ili zločina, zaštite zdravlja i morala, ugleda ili prava drugih, sprečavanja širenja povjerljivih informacija ili u interesu očuvanja autoriteta i nepristrasnosti sudstva.”

Član 11 propisuje:

“1. Svako ima pravo na slobodu mirnog okupljanja i udruživanja s drugima, uključujući i pravo osnivanja sindikata i pridruživanja sindikatima zbog zaštite svojih interesa.

2. Ova prava neće biti ograničena izuzev na način propisan zakonom i koji je neophodan u demokratskom društvu u interesu nacionalne sigurnosti ili javne sigurnosti u cilju sprečavanja nereda ili zločina, zaštite zdravlja ili morala ili zaštite prava drugih. Ovim članom se ne zabranjuje uvođenje zakonitih ograničenja na ona prava koja uživaju pripadnici oružanih snaga, policije ili državne administracije.”

I. PRIHVATLJIVOST

50. Vlada je tvrdila da podnositelji predstavke nisu u potpunosti iscrpili domaće pravne lijekove. Prvo, nisu iskoristili ponudu Visokog suda da održe zatvorenu raspravu sa specijalnim advokatom koji bi im pomogao da utvrde da li su, u svjetlu svih dokaza vezanih za rizik od terorizma, policija i državni sekretar opravdano izdali i potvrdili nalog o primjeni ovlaštenja iz člana 44 Zakona iz 2000. (vidi stav 10 gore). Drugo, podnositelji predstavke nisu izjavili žalbu protiv presude Okružnog suda kojom je odbačena njihova tvrdnja da je, temeljem izloženih činjenica, njihovo zaustavljanje i pretresanje u blizini sajma oružja predstavljalo nezakonitu upotrebu ovlaštenja, koja su, u ovom slučaju, primijenjena u pogrešnu svrhu (vidi stav 24 gore). Prema tome, iz navedenog slijedi, ukoliko su podnositelji predstavke nastojali dokazati pred sudom da su sporno ovlaštenje ili mjere zaustavljanja i pretresanja kojima su bili izloženi bili činjenično neopravdani, propustili su iscrpiti domaće pravne lijekove.

51. Podnositelji predstavke su tvrdili da se njihova žalba u postupku pred sudom odnosila na kompatibilnost uvjeta zakonskih odredbi sa Konvencijom. Tvrdili su, sve i da su ovlasti korištene u skladu sa domaćim zakonom, da to predstavlja kršenje prava zajamčenih Konvencijom. Oni su ovo pitanje izlagali u domaćim postupcima, sve do Doma lordova. Tačno je da pred domaćim sudovima nisu osporavali obavještajne podatke na temelju kojih je odobreno korištenje ovlaštenja iz člana 44, a to nisu učinili ni u ovoj predstavci. Postupak pred Okružnim sudom je obustavljen do donošenja presude Doma lordova. Nakon što je presuda donesena, ponovo pokrenuti postupak pred Okružnim sudom ograničio se na utvrđivanje da li su ovlaštenja iz člana 44 izvršena u skladu sa domaćim zakonodavstvom. Žalba protiv presude Okružnog suda, prema tome, ne bi bila djelotvoran pravni lijek u smislu tužbe podnositelja predstavke koja je podnesena temeljem Konvencije.

52. Sud primjećuje da su prigovori podnositelja predstavke u ovom slučaju fokusirani na opću usklađenost ovlaštenja za zaustavljanje i pretresanje sa gore navedenim odredbama Konvencije. Oni nisu nastojali osporiti da je primjena člana 44 protiv njih bila opravdana u svjetlu obavještajnih podataka koje su imali komandir Gradske policije i državni sekretar, niti su osporavali da su ih policajci zaustavili “iz razloga što su tražili predmete koji bi se mogli koristiti u terorističke svrhe.” Budući da podnositelji predstavke, dakle, ne spore da su mjere zaustavljanja i pretresanja, koje su primijenjene protiv njih, bile u skladu sa odredbama Zakona iz 2000., pravni lijekovi koje je Vlada identificirala ne bi bili ni relevantni ni djelotvorni u slučaju tužbe pred ovim Sudom. Shodno tome, Sud odbija preliminarni prigovor Vlade.

53. Pored toga Sud primjećuje da predstavka nije očigledno neosnovana u smislu člana 35, stav 3 Konvencije. Nadalje, primjećuje da predstavka nije neprihvatljiva ni po drugim osnovima. Prema tome, predstavka se mora proglasiti dopustivom.

II. MERITUM

A. Navodna povreda člana 5 Konvencije

1. Izjašnjenja strana

54. Podnositelji predstavke su tvrdili da su, kada ih je policija zaustavila i pretresla, bili lišeni slobode u smislu člana 5, stav 1. Ono što je relevantno je da je policijski službenik imao ovlaštenje da ih prinudi na postupanje u skladu sa članom 44, i da je imao izričito ovlaštenje da upotrijebi razumnu silu i/ili da liši slobode ono lice koje mu se u tome opire. Podnositelji

predstavke nisu mogli birati da li da se povinuju nalogu policijskog službenika, jer bi u slučaju odbijanja bili suočeni sa krivičnom prijavom. Radilo se o potpunom ograničavanju njihove slobode: nisu mogli izabrati da se okrenu i odu sa lica mjesta. Štaviše, ovo ovlaštenje za apsolutno ograničavanje kretanja lica nije dato tek slučajno, već da bi se osiguralo provođenje mjere pretresa. Iako postupak ponekad može biti relativno kratak, to ovdje nije neophodno bio i slučaj, posebno ako se imaju u vidu širina ovlaštenja za pretresanje i činjenica da se od osobe može zahtijevati da ostane sa policajcem onoliko dugo koliko je potrebno da se pretres izvrši.

Argument podnositelja predstavke je bio, ukoliko je član 5 primjenjiv, da su sporne mjere bile “nezakonite” i “protivne zakonom propisanom postupku” zbog širine polja slobodne ocjene dodijeljene organima izvršne vlasti.

55. Vlada je tvrdila da Sud nikada nije utvrdio da izvršenje ovlaštenja za zaustavljanje i pretresanje predstavlja lišavanje slobode u smislu člana 5 Konvencije. Štaviše, u velikom broju slučajeva, organi Konvencije su i za ograničenja slobode, koja su bila mnogo invazivnija od ovih prezentiranih u ovom predmetu, smatrali da ne potpadaju pod opseg člana 5 (Vlada se osvrnula, *inter alia*, na predmet *Raimondo protiv Italije*, 22. februar 1994., Serija A br. 281-A; *Trijonis protiv Litvanije*, br. 2333/02, 15. decembar 2005.; *Raninen protiv Finske*, 16. decembar 1997., *Izveštaj o presudama i odlukama 1997-VIII*; *Gartukayev protiv Rusije*, br. 71933/01, 13. decembar 2005.; i također *Kipar protiv Turske*, br. 8007/77, Odluka Komisije od 10. jula 1978., Odluke i Izveštaji (DR) 13, str. 85, stav 235; *X. protiv Njemačke*, br. 8334/78, Odluka Komisije od 7. maja 1981., DR 24, str. 131; *Guenat protiv Švajcarska*, br. 2472/94, Odluka Komisije od 10. aprila 1995., DR 81-B, str. 13). Vlada je tvrdila da, kada se ovlaštenja zaustavljanja i pretresanja pogledaju u gore navedenom kontekstu, redovno provođenje ovakvih mjera od strane policije ne bi, u uobičajenim okolnostima, bilo u opsegu člana 5, pa to nije slučaj ni sa provođenjem mjera nad podnositeljima predstavke u ovom slučaju. Bilo je više specifičnih karakteristika koje su ukazivale da član 5 nije primjenjiv u posebnim okolnostima slučaja podnositelja predstavke. Prvo, trajanje pretresa (20 minuta u slučaju prvog podnositelja predstavke i, pet ili trideset minuta u slučaju drugog podnositelja predstavke) je bilo nedovoljno da bi se moglo smatrati lišavanjem slobode u nedostatku bilo kakvih otežavajućih faktora. Drugo, razlog zbog kojeg je policija primijenila ovu mjeru nije bio da podnositelje predstavke liši slobode već da provede ograničeni pretres, tragajući za određenim predmetima. Treće, podnositelji predstavke nisu bili uhićeni niti su bili izloženi primjeni sile bilo koje vrste. Četvrto, nisu bili zatočeni na nekom mjestu zatvorenom mjestu. Peto, podnositelji predstavke nisu bili smješteni u pritvor niti se od njih zahtijevalo da odu na određenu lokaciju: njihov pretres je izvršen na licu mjesta.

Vlada je, nadalje, zaključila, čak iako se, uprkos njihovom izjašnjenju, utvrdi da je član 5 primjenjiv, da je zaustavljanje i pretresanje ova dva podnositelja predstavke bilo zakonito i opravdano u odnosu na član 5, stav 1(b).

2. Ocjena Suda

56. Sud podsjeća da se član 5, u stavu 1 ne bavi pukim ograničavanjem slobode kretanja. Ta ograničenja su predmetom člana 2 Protokola br. 4, koji Ujedinjeno Kraljevstvo nije ratificiralo. Da bi se utvrdilo da li je neko lice bilo "lišeno slobode" u smislu člana 5, kao polazna tačka mora se uzeti njegova konkretna situacija, vodeći pri tom računa o čitavom nizu kriterija kao što su vrsta, trajanje, efekti i način provedbe konkretne mjere. Razlika između lišavanja i ograničavanja slobode se, međutim, ogleda u stepenu ili intenzitetu, a ne u prirodi ili suštini. Iako proces klasificiranja u jednu ili drugu kategoriju ponekad nije nimalo lagan zadatak u smislu da postoje neki granični slučajevi koji se klasificiraju isključivo na temelju mišljenja, Sud ne može izbjeći obavezu da izvrši selekciju od koje će zavisiti da li se član 5 primjenjuje ili ne (vidi *Guzzardi protiv Italije*, 6. novembar 1980., stavovi 92-93, Serija A br. 39; *Ashingdane protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, 28. maj 1985., stav 41, Serija A br. 93; *H.L. protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, br. 45508/99, stav 89, ECHR 2004-IX).

57. Sud primjećuje da, iako vrijeme u okviru kojeg su podnositelji predstavke bili zaustavljeni i pretresani ni u jednom od ova dva slučaja nije prelazilo 30 minuta, tokom tog perioda podnositelji predstavke su u cjelosti bili lišeni slobode kretanja. Bili su dužni ostati gdje jesu i podvrgnuti se pretresu, jer u slučaju da su to odbili, mogli bi se suočiti sa uhićenjem, pritvorom u policijskoj stanici ili kaznenom prijavom. Ovaj element prisile ukazuje na lišavanje slobode u smislu člana 5, stav 1 (vidi, na primjer, *Foka protiv Turske*, br. 28940/95, stavovi 74-79, 24. juni 2008.). U ovom slučaju, međutim, Sud nije dužan konačno utvrditi ovo pitanje u svjetlu svojih nalaza predočenih u nastavku u vezi sa članom 8 Konvencije.

B. Navodna povreda člana 8 Konvencije

1. Da li je došlo do miješanja u prava podnositelja predstavke zajamčenih članom 8?

58. Sud će prvo razmotriti da li su mjere zaustavljanja i pretresanja predstavljale miješanje u pravo podnositelja predstavke na poštivanje njihovog privatnog života.

a. Izjašnjenja strana

59. Podnositelji predstavke su istakli da je Apelacioni sud član 44 opisao kao “izuzetno široka ovlaštenja za zadiranje u privatnost pojedinaca”, i komesar Gradske policije je priznao da je upotreba ovih ovlaštenja predstavljala miješanje u prava pojedinca zajamčena članom 8 (vidi stav 14 gore). Tvrdili su da je lord Bingham pogrešno zaključio da se član 8 ne primjenjuje zato što se za “obično, površno pretresanje lica i otvaranje torbe, poput onoga kojem se putnici bez pogovora podvrgavaju na aerodromima, na primjer, teško može reći da je dostiglo” neophodni nivo ozbiljnosti. Ustvrdili su da se osoba na aerodromu podvrgava pretresu zato što je poznato da aerodromski službenici imaju ovlaštenja da primjene mjere prisile i zato što je sloboda putovanja zračnim putem uvjetovana pristankom lica na pretres. Takvo lice može, dakle, izabrati da ne putuje avionom ili ostaviti sve predmete za koje ne želi da budu pregledani u javnosti. Član 44 je, međutim, kvalitativno drugačiji. Od građana koji se bave zakonitim poslovima na bilo kojem javnom mjestu može se, bez ikakve prethodne najave ili razumne sumnje da čine prestup, zahtijevati da sve svoje lične stvari ustupe detaljnom prinudnom pregledu. Oni se ne mogu okrenuti i otići, kao što bi mogli uraditi, na primjer, ako oklijevaju ući u neku javnu zgradu u kojoj se na ulazu vrši pretres. Oni ne znaju, unaprijed, da se nalaze u području u kojem su na snazi ovlaštenja propisana članom 44. Sudska praksa Suda, na primjer, u predmetu *Peck protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, br. 44647/98, stavovi 57-63, ECHR 2003-I, jasno navodi da pojedinac ne gubi automatski svoje pravo na privatnost ako iznese svoje lične stvari na javno mjesto kao što je ulica. Štaviše, zajednička ideja koja se prožima kroz čitav član 8 je upravo lična autonomija. Taj koncept je značajno ugrožen ovlaštenjima dodijeljenim policijskim snagama da provode prinudne pretrese na javnom mjestu, posebno što ne postoji prethodna najava temeljem koje bi svako lice moralo pretpostaviti, gdje god da idu u javni prostor, da bi mogli biti podvrgnuti pretresu.

60. Vlada je tvrdila da pretres podnositelja predstavke nije predstavljao zadiranje u njihovo pravo na poštivanje privatnog života. *Nema svaka radnja koja bi mogla povrijediti autonomiju ili fizički integritet lica za posljedicu takvo uplitanje* (vidi *Costello-Roberts protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, stav 36, presuda od 25. marta 1993., serija A br. 247-C). Da li je pravo na privatni život narušeno time što je neka konkretna mjera zadržala u autonomiju ili fizički integritet nekog lica zavisiće od ozbiljnosti te mjere i stepena u kojem je dotična osoba, u datim okolnostima, djelovala u sferi koja neophodno utiče na privatni život ili interese nekih drugih lica. Iako je Vlada priznala da, u određenim okolnostima, naročito nametljiv pretres može predstavljati uplitanje u domen člana 8, oni tvrde da redovni pretresi, koji se provode uz puno poštivanje lica podvrgnutog pretresu shodno članu 45 Zakona iz 2000. to ne predstavljaju i da u slučaju podnositelja predstavke nije došlo do uplitanja u zajamčena prava. Pretres podnositelja predstavke

nije izvršen kod njihove kuće niti u policijskoj stanici već na mjestu na kojem su zaustavljeni. U skladu sa Pravilnikom (vidi stav 36 gore), obzirom da se ni od jednog podnositelja predstavke nije tražilo da skinu ni jedan odjevni predmet, izvršen je samo pregled vanjskog dijela njihove odjeće i njihovih torbi, iste vrste kojem se redovno podvrgavaju na aerodromima. Od podnositelja predstavke se nisu tražili nikakvi lični detalji osim imena, adrese i mjesta rođenja. U oba slučaja, radilo se o ometanju koje je bilo relativno kratkog trajanja. Štaviše, podnositelji predstavke su došli u doticaj sa javnom sferom kroz svoj dobrovoljni angažman u javnim demonstracijama. Činjenica da bi u drugim okolnostima pretres mogao biti mnogo nametljiviji, ne dozvoljava ovim podnositeljima predstavke da se žale na povredu njihovih prava zajamčenih članom 8: Sud nije ispitivao moguće djelovanje zakona *in abstracto*.

b. Ocjena Suda

61. Kao što je Sud imao ranije priliku napomenuti koncept “privatnog života” je veoma širok pojam koji nije podložan iscrpnim definicijama. On obuhvata fizički i psihološki integritet osobe. Pojam lične autonomije je veoma važno načelo koje je u osnovi tumačenja njenih jamstava (vidi *Pretty protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, br. 2346/02, stav 61, ECHR 2002-III). Ovaj član također štiti pravo na identitet i lični razvoj, i pravo na uspostavljanje odnosa sa drugim ljudskim bićima i vanjskim svijetom. On može obuhvatiti aktivnosti stručne ili poslovne prirode. Shodno tome, postoji zona interakcije osobe sa drugima, čak i u javnom kontekstu, koja može potpasti pod opseg “privatnog života”. Čitav je niz elemenata koji su relevantni kod razmatranja pitanja da li je privatni život nekog lica pogođen mjerama koje su na snazi izvan kuće tog lica ili izvan privatnih prostorija. S tim u vezi, razumna očekivanja osobe u pogledu privatnosti mogu biti značajan, iako ne neophodno i odlučujući faktor (vidi *P.G. i J.H. protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, br. 44787/98, stavovi 56-57, ECHR 2001-IX i *Peck*, citiran gore, stavovi 57-63). U predmetu *Foka*, citiran gore, stav 85, gdje su graničari primjenom sile pretresli torbu podnositeljke predstavke, Sud je smatrao da “svaki pretres lica koji provode organi vlasti predstavlja uplitanje u privatni život te osobe.”

62. Osvrćući se na činjenice ovog konkretnog slučaja, Sud opaža da članovi 44-47 Zakona iz 2000. dozvoljavaju uniformiranom policijskom službeniku da zaustavi bilo koje lice u geografskom području obuhvaćenom odobrenjem i da izvrši fizički pretres tog lica kao i svega što to lice nosi sa sobom. Policijski službenik može zahtijevati od takvog pojedinca da skine pokrivalo za glavu, obuću, vanjski odjevni predmet i rukavice. Stav 3.5 relevantnog Pravilnika nadalje pojašnjava da policijski službenik može zaući ruku u džep, prepipati oko i unutar okovratnika, čarape i cipele, te pregledati kosu takve osobe (vidi stav 36 gore). Pretres se izvršava u javnosti i svaki otpor istom predstavlja krivično djelo kažnjivo kaznom

zatvora ili novčanom kaznom, ili objema kaznama istovremeno (vidi stav 33 gore). Pred domaćim sudovima, premda Dom lordova nije bio siguran da li je član 8 primjenjiv obzirom da miješanje nije dostiglo neophodnu razinu ozbiljnosti, Gradska policija je priznala da je izvršavanje ovlaštenja iz člana 44 predstavljalo zadiranje u prava pojedinaca zajamčenih članom 8, a Apelacioni sud je to opisao kao “izuzetno široka ovlaštenja za zadiranje u privatnost pojedinca” (vidi stavovi 14 i 19 gore).

63. Vlada je tvrdila da se u određenim okolnostima posebno nametljiv pretres može smatrati zadiranjem u prava pojedinca zajamčena članom 8, kao što se može smatrati i pretres u okviru kojeg se pregledaju adresar ili dnevnik ili prepiska, ali da se to ne može reći za površni pretres koji ne podrazumijeva otkrivanje takvih stvari. Sud nije mogao prihvatiti ovakvo stajalište. Bez obzira da li se u toku pretresa u bilo kojem konkretnom slučaju pronadu i pročitaju prepiska ili dnevnicu ili neki drugi privatni dokumenti ili se pronadu neki drugi intimni predmeti, Sud smatra da upotreba zakonom propisanih ovlaštenja prinude kojima se neko lice može prinuditi da se podvrgne detaljnom pretresu, kao i pretresu njegove odjeće i ličnih stvari predstavlja očito miješanje u pravo na poštivanje privatnog života pojedinca. Iako se pretres vrši na javnom mjestu, to ne znači da je član 8 neprimjenjiv. Zapravo, po mišljenju Suda, javna priroda pretresa može, u određenim slučajevima, usložiti ozbiljnost miješanja zbog elemenata poniženja i srama. Stvari poput torbi, novčanika, bilježnica i dnevnika mogu, štaviše, sadržavati lične informacije koje je vlasniku neugodno izložiti pogledima svojih pratilaca ili šire javnosti.

64. Sud također nije smatrao uvjerljivom ni analogiju sa pretresima kojima se putnici bez pogovora podvrgavaju na aerodromima ili na ulazima u javne institucije. Sud ne odlučuje o tome da li pretres lica i njegove torbe u takvim okolnostima predstavlja zadiranje u prava pojedinca zajamčena članom 8, premda se radi o zadiranju koje je očito opravdano zbog sigurnosnih razloga, obzirom da se, zbog razloga koje su naveli podnositelji predstavke, te situacije ne mogu porediti. Može se smatrati da je putnik u zračnom prometu, odabirom načina putovanja, pristao na takav vid pretresa. On je upoznat da će on i njegove torbe biti pregledani prije ukrcavanja na avion i ima slobodu izbora, jer može ostaviti sve svoje lične stvari i može se okrenuti i otići ako ne želi biti podvrgnut pretresu. Ovlaštenja za vršenje pretresa temeljem člana 44 su kvalitativno drugačija. Pojedinaac može biti zaustavljen bilo gdje i u bilo koje vrijeme, bez obavještenja i bez izbora u pogledu pristanka na pretres.

65. Oba podnositelja predstavke je zaustavio policijski službenik i bili su dužni podvrci se pretresu temeljem člana 44 Zakona iz 2000. Iz gore navedenih razloga, Sud smatra da su ovi pretresi predstavljali zadiranje u njihovo pravo na poštivanje privatnog života zajamčeno članom 8. Prema članu 8(2) takvo zadiranje je opravdano samo ukoliko se, “u skladu sa zakonom”, nastoje ostvariti jedan ili više legitimnih ciljeva definiranih u

stavu 2 i ako je to “neophodno u jednom demokratskom društvu” radi ostvarivanja cilja ili ciljeva (vidi, na primjer, *Liberty i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, br. 58243/00, stav 58, ECHR 2008-...).

2. Da li je zadiranje bilo “u skladu sa zakonom”

a. Izjašnjenja strana

i. Podnositelji predstavke

66. Podnositelji predstavke su tvrdili da je svrha zahtjeva pravne sigurnosti, na kojem se insistira u Konvenciji, da osigura zaštitu od svojevoljnog uplitanja javnih vlasti. Iz toga proizilazi da “zakon” mora biti dostupan, predvidiv i kompatibilan sa konceptima vladavine prava, i mora dati adekvatne smjernice u smislu okolnosti u kojima se ovlaštenja mogu koristiti, omogućavajući time javnosti da shodno tome prilagode svoje ponašanje i predvide posljedice svoga djelovanja. Organi izvršne vlasti ne mogu imati neograničenu diskreciju. Štaviše, opseg svake slobodne ocjene organa izvršne vlasti mora biti precizno definiran, shodno polju djelovanja, i mora jasno navesti uvjete u kojima se takva ovlaštenja mogu koristiti. Pored toga, moraju postojati pravne mjere zaštite od zloupotrebe.

67. Podnositelji predstavke su ustvrdili da u njihovom slučaju zahtjev dostupnosti nije bio ispunjen. Premda su članovi 44-47 Zakona iz 2000. bili adekvatno dostupni javnosti, to nije bio slučaj sa odobrenjem i potvrdom odobrenja. Dakle, pojedinac je mogao znati da se policijskim službenicima može dodijeliti ovlaštenje za zaustavljanje i pretresanje temeljem člana 44, ali ni u jednom trenutku niti na bilo kojem mjestu nije mogao znati da li su im ta ovlaštenja i dodijeljena. Nije mogao znati da li će, ako ode na neku konkretnu lokaciju, biti dužan da se zaustavi i podvrgne pretresu i nije mogao znati da li je policijski službenik imao odobrenje da provodi takav postupak. Kada se desi da se, mimo informiranja javnosti, policiji dodijele ovlaštenja za zaustavljanje i pretresanje, onda je slobodna procjena policajca glede zaustavljanja i pretresanja veoma široko postavljena i slabo definirana, jer ne zahtijeva osnovanu sumnju i ograničena je isključivo uvjetom da se takva ovlaštenja mogu primjenjivati samo u svrhu traženja predmeta koji bi se mogli koristiti u vezi sa terorizmom.

68. Oni su ustvrdili da, iako su Zakon iz 2000. i Pravilnik A (vidi stavovi 28-36 gore) informirali javnost o dostupnosti i opsegu ovlaštenja iz člana 44, ako su propisno odobrena, ne postoji zahtjev za objavljivanjem činjenica niti detalja odobrenja, ni na koji način, čak ni retroaktivno. Po mišljenju podnositelja predstavke, djelotvornost ovlaštenja iz člana 44 ne bi bila oslabljena ako bi se unaprijed obznanila njihova dostupnost. Prethodno obavještenje bi dodatno osnažilo obeshrabrujući efekat mjere. Nadalje, dostupnost i opseg drugih ovlaštenja za zaustavljanje i pretresanje, na

primjer, u lukama i na granicama, su objavljena, a da time nije osakaćena njihova djelotvornost. U toku domaćih postupaka, Vlada je pristala na retroaktivno objavljivanje ovlaštenja relevantnih za ovaj predmet, koja su pokrivala čitavo područje djelovanja okruga Gradske policije. Ne može biti tačno da je svrha upotrebe ovlaštenja iz člana 44 bila “u cijelosti narušena” jer je sada opseg ovlaštenja bio poznat.

69. Podnositelji predstavke su nadalje tvrdili da nisu postojale dostatne pravne mjere zaštite protiv zloupotrebe ovlaštenja za zaustavljanje i pretresanje. Vlada je angažirala nezavisnog ocjenjivača da ispita funkcionalnost Zakona iz 2000. (vidi stavovi 37-43 gore). Međutim, što se tiče “široke” upotrebe ovlaštenja iz člana 44 širom zemlje, na primjer, lord Carlile je odlučio da ne bi bilo u javnom interesu davati detaljne informacije o razlozima i događajima.

70. Ne postoji zahtjev za bilo kakvim prethodnim sudskim odobrenjem za primjenu ovih mjera, a mogućnost pokretanja postupka pred Okružnim sudom radi utvrđivanja valjanosti i zakonitosti ovih mjera, sasvim je neadekvatna mjera zaštite protiv zloupotrebe i proizvoljnosti. *Ex post facto* ispitivanje svakog pojedinačnog predmeta pred Okružnim sudom ne nadomještuje nedostatak pravne sigurnosti koja se vezuje za ova ovlaštenja. To je ilustrirano i u samim slučajevima podnositelja predstavke: Nakon što je Dom lordova odbacio njihovu tužbu podnesenu temeljem Konvencije, Okružnom sudu je preostalo samo da utvrdi da li su policajci zaista tražili terorističke predmete i da li je zaista bilo očito da podnositelji predstavke nisu bili osumnjičeni teroristi, što je pitanje na koje je doslovno bilo nemoguće odgovoriti afirmativno. Uklanjanje zahtjeva “osnovane sumnje” ili bilo koje druge objektivne osnove za pretres, učinilo je građane krajnje ranjivim na svojevolumnu primjenu ovlaštenja, koju ograničava samo poštenje policijskih službenika koji pristanu iskreno kazati koju su to inkriminirajući predmeti koje su tom prilikom tražili. Nedostatak praktičnih i djelotvornih mjera zaštite je usložen i očigledno širokom definicijom “predmeta koji se mogu koristiti u vezi sa terorizmom.” Postojao je, dakle, realan rizik da su ovlaštenja mogla biti zlopotrijebljena u svrhu upravljanja protestom ili održavanja javnog reda, a ne u svrhu borbe protiv terorizma. Ovo je svakako imao dalekosežne posljedice za građanske slobode u Ujedinjenom Kraljevstvu, posebno kada je, u materijalno vrijeme, odobrenje obuhvatilo čitavo područje nadležnosti Gradske policije; i bilo obnavljano svakih šest mjeseci u periodu od gotovo šest godina; i zato što nije postojao uvjet da odobrenje bude neophodno ili podesno, već samo “cjelishodno”, za sprječavanje terorizma.

ii. *Vlada*

71. Vlada je tvrdila da je uvjet zakonitosti prema Konvenciji u predmetnom slučaju bio zadovoljen kroz kombinaciju zakonskih odredbi; informaciju priopćenu pojedincima nakon pretresa izvršenog temeljem

člana 44; precizne instrukcije u Pravilniku o tome kako se ova ovlaštenja trebaju koristiti; i dostupnost sudskog postupka kroz koji bi se osporavala policijska upotreba ovih ovlaštenja u pojedinačnim slučajevima. Članovi 44-45 Zakona iz 2000, su veoma jasni u pogledu njihovog djelovanja. Oni obavještavaju građane o tome da mogu biti zaustavljeni i podvrgnuti pretresu, kao i o pravnim mjerama zaštite od zloupotrebe, pored svih drugih odredbi domaćeg zakona za koje su Sud ili Komisija smatrali da su dostatno predvidivi u kontekstu nacionalne sigurnosti (kao npr. u predmetima *Brind protiv Ujedinjenog Kraljevstva* (dec.), br. 18714/91, 9. maj 1994.; *Al-Nashif protiv Bugarske*, br. 50963/99, stavovi 117-129, 20. juni 2002.; *Esbester protiv Ujedinjenog Kraljevstva* (dec.), br. 18601/91, 2. april 1993.).

72. U ovom smislu, relevantno je to da je zakonodavni okvir u članovima 44-46 Zakona iz 2000. pažljivo definirao i ograničio svrhu u koju se ovlaštenja za pretresanje mogu koristiti; ko može izdati odobrenja; pod kojim okolnostima i na koliko dugo se odobrenje može izdati; ko može potvrditi ta odobrenja; u kojim okolnostima i na koliko dugo se odobrenja mogu dati i u kojim okolnostima se same ovlasti za pretresanje mogu izvršavati. Pored toga, Pravilnik, koji je javni dokument, daje detaljne instrukcije o izvršenju ovlaštenja za zaustavljanje i pretresanje. Od policajca koji vrši pretres se zahtijeva da osobi koju je zaustavio detaljno objasni svrhu pretresa, prirodu primijenjenih zakonskih ovlaštenja, činjenice i prirodu odobrenja za pretres. Odobrenje se može osporavati kroz postupak sudske revizije na račun prekoračenja ovlaštenja definiranih u članu 44 Zakona iz 2000. Ako se tvrdi da je pretres vršen u neprimjerene svrhe ili protivno odredbama Zakona iz 2000. ili Pravilnika, isti se može osporavati kroz sudski postupak revizije ili kroz postupak za odštetu pred Okružnim sudom. Nadalje, zaštita protiv samovoljnog miješanja u prava pojedinca data je i kroz nadzor lorda Carlilea, koji je imenovan za nezavisnog ocjenjivača sa zadatkom da prati izvršenje ovlaštenja iz Zakona iz 2000.

73. Vlada je odbacila tvrdnje podnositelja predstavke da su se odobrenja trebala objaviti unaprijed. Prvo, i presudno, to bi u cijelosti potkopalo svrhu zbog koje su odobrenja izdata. Objavljivanje pojedinosti o odobrenjima bi, implicitno, otkrilo ona mjesta gdje takve mjere zaštite od terorizma nisu na snazi, čime bi ih učinilo lakim metama za teroriste. Time bi se, bez davanja upozorenja teroristima, ugrozile i sposobnosti policije da djelotvorno koriste ovlaštenja za zaustavljanje i pretresanje u onim dijelovima gdje sumnjaju da teroristi djeluju. Time bi se također pomoglo teroristima da procijene koliko je država djelotvorna u smislu probijanja njihove mreže ili predviđanja njihovih aktivnosti.

74. Vlada je tvrdila da su postojale adekvatne pravne mjere zaštite od zloupotrebe ovih ovlaštenja. Kombinacija nadzora nezavisnog ocjenjivača i detaljne provjere pred domaćim sudovima u potpunosti odgovaraju na sve tvrdnje da bi se članovi 44-46 mogli koristiti proizvoljno. Na primjer, u predmetu podnositelja predstavke, Okružni sud je bio u stanju ispitati – a to

je i učinio – da li su policajci koristili ovlaštenja iz člana 45 u primjerene svrhe, odnosno radi traženja predmeta koji se mogu koristiti u svrhe terorizma. Policajci nisu bili slobodni djelovati samovoljno. Podnositelji predstavke su imali pravo da ih unakrsno ispituju, a sud je bio slobodan formirati svoje vlastito mišljenje o njihovim dokazima. Činjenica da je, u ovom slučaju, Okružni sud prihvatio dokaze policajaca ni na koji način ne pokazuje da je nadzor bio neadekvatan.

75. Po mišljenju Vlade, pritužbe podnositelja predstavke sa tim u vezi bile su, u suštini, kolateralni napad na odsustvo zahtjeva “osnovane sumnje” u članovima 44-46 Zakona iz 2000. Međutim, postoje dobri razlozi zašto policajci ne moraju djelovati isključivo prema osnovanoj sumnji: kao što je lord Bingham naglasio u Domu lordova (vidi stav 21 gore), to je zbog toga da se policajac ne bi ustručavao da zaustavi i pretrese osobu za koju sumnja da je potencijalni terorist zbog bojazni da možda neće moći dokazati opravdan osnov svoje sumnje. To odražava činjenicu da obavještajni podaci rijetko daju potpunu informaciju o tome kada i gdje bi se teroristički napad mogao desiti, tako da se vitalne odluke moraju donositi na temelju djelimične informacije.

b. Ocjena Suda

76. Sud podsjeća da prema dobro ustanovljenoj sudskoj praksi riječi “u skladu sa zakonom” zahtijevaju da osporavane mjere imaju utemeljenje u domaćem pravu i da budu u skladu sa načelom vladavine prava, što je izričito naglašeno u preambuli Konvencije i imanentno predmetu i svrsi člana 8. Zakon mora biti adekvatno dostupan i predvidiv, odnosno, mora biti dovoljno precizno formuliran da omogući pojedincu – ako je potrebno i uz odgovarajući savjet – da shodno tome prilagodi svoje ponašanje (*S. i Marper protiv Ujedinjenog Kraljevstva* [GC], br. 30562/04 i 30566/04, stavovi 95 i 96, ECHR 2008-...).

77. Da bi domaći zakon zadovoljio ove zahtjeve, on mora osigurati mjere pravne zaštite protiv samovoljnog uplitanja javne vlasti u prava zaštićena Konvencijom. U stvarima koje se tiču osnovnih prava, bilo bi protivno vladavini prava, jednom od osnovnih načela demokratskog društva utjelovljenog u Konvenciji, da se pravo slobodne procjene koja je dato organima izvršne vlasti definira kao neograničeno ovlaštenje. Shodno tome, zakon mora dovoljno jasno naznačiti opseg te slobodne ocjene koja je dodijeljena nadležnim organima kao i način izvršenja tih ovlaštenja (*Rotaru protiv Rumunije* [GC], br. 28341/95, stav 55, ECHR 2000-V; *Hasan i Chaush protiv Bugarske* [GC], br. 30985/96, stav 4, ECHR 2000-XI; *Maestri protiv Italije* [GC], br. 39748/98, stav 30, ECHR 2004-I; vidi također, između ostalih primjera, *Silver i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, 25. mart 1983., stavovi 88-90, serija A br. 61; *Funke protiv Francuske*, stavovi 56-57, presuda od 25. februara 1993., serija A br. 256-A; *Al-Nashif protiv Bugarske*, br. 50963/99, stav 119, 20. juni 2002.;

Ramazanova i drugi protiv Azerbejdžana, br. 44363/02, stav 62, 1. februar 2007.; *Glas Nadezhda EOOD i Anatolij Elenkov protiv Bugarske*, br. 14134/02, stav 46, ECHR 2007-XI (izvodi); *Vlasov protiv Rusije*, br. 78146/01, stav 125, 12. juni 2008.; *Meltex Ltd i Movsesyan protiv Armenije*, br. 32283/04, stav 81, 17. juni 2008.). Razina koju domaće zakonodavstvo mora demonstrirati – a koja ne može ni u kojem slučaju obuhvatiti sve mogućnosti – zavisi u značajnoj mjeri od sadržaja predmetnog instrumenta, oblasti za koju je taj instrument namijenjen, te od broja i statusa onih na koje se ta mjera odnosi (vidi, na primjer, *Hashman i Harrup protiv Ujedinjenog Kraljevstva* [GC], br. 25594/94, stav 31, ECHR 1999-VIII; *S. i Harper*, citiran gore, stav 96).

78. Nije sporno da su ovlaštenja na koje se ukazuje u ovom konkretnom predmetu utemeljena u domaćem zakonu, konkretno u članovima 44-47 Zakona iz 2000. (vidi stavove 28-34 gore). Pored toga, Pravilnik, inače javni dokument, detaljno propisuje način na koji policajci moraju provoditi pretres (vidi stavove 35-36 gore).

79. Podnositelji predstavke se, međutim, žale da ove odredbe policiji daju suviše široko polje slobodne ocjene, kako u pogledu odobravanja ovih ovlaštenja za zaustavljanje i pretresanje tako i u pogledu njihove primjene u praksi. Dom lordova je smatrao da je ova slobodna ocjena predmetom djelotvorne kontrole, a lord Bingham je identificirao jedanaest instrumenata koji sprječavaju zloupotrebu ovlaštenja (vidi stav 16 gore). Međutim, po mišljenju Suda, nije demonstrirano da garancije propisane domaćim zakonom predstavljaju stvarno ograničenje širokih ovlaštenja dodijeljenih organima izvršne vlasti putem kojih bi se pojedinci zaštitili protiv proizvoljnog miješanja.

80. Sud, na početku, primjećuje da viši policijski službenik, koji se spominje u členu 44(4) Zakona, ima pravo ovlastiti uniformiranog policajca da zaustavi i pretrese pješaka u specificiranom području unutar njegove nadležnosti ukoliko “smatra da je to cjelishodno za sprečavanje djela terorizma.” Međutim, “cjelishodno” ne znači ništa drugo do “podesno” ili “korisno.” U fazi odobravanja ne postoji zahtjev da zaustavljanje i pretres budu “neophodni” i shodno tome nema zahtjeva da se ocjenjuje proporcionalnost ove mjere. Odobrenje mora biti potvrđeno od strane državnog sekretara u roku od 48 sati. Državni sekretar ne može promijeniti geografsku pokrivenost odobrenja i, premda može odbiti da potvrdi ili promijeni vrijeme trajanja mjera, čini se da se to u praksi nikada nije desilo. Iako je izvršenje ovlaštenja koja su odobrena i potvrđena podložno sudskom preispitivanju, širina zakonskih ovlaštenja je takva da su podnositelji predstavke imali poteškoća kod demonstriranja da su odobrenje i potvrda istog bili *ultra vires* ili zloupotreba ovlasti.

81. Odobrenje mora biti ograničeno na 28 dana, ali se može obnoviti. Ne može se proširiti izvan granica područja policijske nadležnosti i može biti ograničeno, geografski, unutar tih granica. Međutim, mnoga područja

policijske nadležnosti u Ujedinjenom Kraljevstvu obuhvataju ogromna i gusto naseljena područja. Područje pod nadležnošću Gradske policije, u kojem su podnositelji predstavke zaustavljeni i pretreseni, obuhvata čitav širi London. Propust Parlamenta da vremenski i geografski ograniči i stvarno provjeri izdavanje odobrenja izvršnim vlastima demonstriran je činjenicom da se odobrenje izdato Gradskoj policiji kontinuirano obnavljalo kroz “program postepenog uvođenja mjere” (vidi stav 34 gore).

82. Dodatna mjera zaštite je osigurana kroz nezavisnog ocjenjivača (vidi stav 37 gore). Međutim, njegove ovlasti su ograničene na izvještavanje o općem djelovanju zakonskih odredbi i on nema pravo ukinuti ili izmijeniti odobrenja, uprkos činjenici da je u svakom izvještaju od maja 2006. naovamo jasno isticao da bi se “članovi 44 mogli koristiti u manjoj mjeri i da očekuje da će to ubuduće biti slučaj” (vidi stavove 38-43 gore).

83. Širina polja slobodne ocjene povjerene svakom pojedinačnom policajcu i dalje zabrinjava. Policajac je obavezan, prilikom provođenja pretresa, postupati u skladu sa uvjetima definiranim u Pravilniku. Međutim, Pravilnik, u suštini, uređuje način zaustavljanja i pretresanja, a ne nameće bilo kakva ograničenja glede slobodne ocjene policajca vezane za zaustavljanje i pretresanje. Takva odluka se, kao što je Dom lordova pojasnio, temelji isključivo na “predosjećaju” ili “profesionalnoj intuiciji” dotičnog policajca (vidi stav 23 gore). Ne samo da se od njega ne zahtijeva da demonstrira postojanje osnovane sumnje, od njega se čak ne zahtijeva ni da subjektivno sumnja bilo šta o osobi koju zaustavlja i pretresa. Jedini uvjet je da se pretres vrši u svrhu traženja predmeta koji se mogu koristiti u vezi sa terorizmom, što je veoma široka kategorija koja može obuhvatiti mnoge predmete koje ljudi obično imaju pri sebi kad su na ulici. Dok god je lice zaustavljeno u svrhu pretresa radi traženja takvih predmeta, policajac ne mora imati osnovanu sumnju da lice i posjeduje takve predmete. Kao što je lord Brown opazio u Domu lordova, ovlaštenja za zaustavljanje i pretresanje temeljem člana 44 “radikalno ... odstupaju od našeg tradicionalnog razumijevanja ograničenja policijskih ovlaštenja” (vidi stav 23 gore).

84. U tom smislu Sud je bio zapanjen statističkim i drugim dokazima o stepenu u kojem je policija posezala za ovlaštenjima za zaustavljanje i pretresanje iz člana 44 Zakona. Ministarstvo pravde je zabilježilo ukupno 33,177 pretresa u 2004/5., 44,545 u 2005/6., 37,000 u 2006/7. i 117,278 u 2007/8. (vidi stavove 44-46 gore). U svom Izvještaju o djelovanju Zakona u 2007. lord Carlile napominje, iako su brojni pretresi temeljem člana 44 rezultirali uhićenjima za neka druga krivična djela, ni jedan od hiljade pretresa nije se odnosio na djelo terorizma; U svom Izvještaju iz 2008., lord Carlile napominje da su brojni primjeri loše i bespotrebne upotrebe člana 44, i da postoje dokazi o slučajevima gdje je zaustavljena osoba bila tako očito daleko od svakog poznatog terorističkog profila da, realno, nije

postojala ni najmanja mogućnost da se radi o teroristi, niti bilo kakvih drugih karakteristika kojima bi se opravdalo zaustavljanje.

85. Po mišljenju Suda, odobravanjem tako širokog polja slobodne ocjene policajcu, pojavljuje se jasan rizik od proizvoljnosti. Iako u ovom konkretnom slučaju podnositelji predstavke nisu ni crnci ni azijati, rizik od diskriminirajuće upotrebe ovlaštenja protiv takvih lica je veoma realan, kao što su to primijetili lordovi Hope, Scott i Brown. Dostupne statistike pokazuju da su crnci i azijati nesrazmjerno pogođeni ovim ovlaštenjima, iako je nezavisni ocjenjivač također naglasio, u svom posljednjem izvještaju, da je prisutna praksa zaustavljanja i pretresanja bijelca samo da bi se ostvario bolji rasni balans u statistikama (vidi stavovi 43-44 gore). Nadalje, prisutan je i rizik da bi se tako široko postavljene ovlasti mogle zloupotrijebiti protiv demonstranata i učesnika na protestima, čime se krši član 10 i/ili 11 Konvencije.

86. Vlada tvrdi da su garancije protiv zloupotrebe osigurane kroz pravo pojedinca da osporava zaustavljanje i pretres kroz sudski postupak ili traženje odštete. No ograničenja obje ove mjere jasno su ilustrirana u ovom konkretnom predmetu. Naročito, zbog nepostojanja obaveze da policajac dokaže osnovanu sumnju, vrlo će vjerovatno biti krajnje teško, ako ne i nemoguće, dokazati da su ovlaštenja neprimjereno primijenjena.

87. U zaključku, Sud smatra da ovlaštenja odobravanja i potvrđivanja, kao ni ovlaštenja za zaustavljanje i pretresanje temeljem članova 44 i 45 Zakona iz 2000. nisu dostatno ograničena niti uvjetovana adekvatnim zaštitnim mjerama protiv zloupotrebe. Prema tome, ona nisu "u skladu sa zakonom" i iz toga slijedi da su protivne članu 8 Konvencije.

C. Navodna povreda članova 10 i 11 Konvencije

88. Podnositelji predstavke su nadalje tvrdili da su povrijeđena njihova prava na slobodu izražavanja iz člana 10 i prava na slobodu okupljanja iz člana 11 Konvencije. Tvrdilo se da zaustavljanje i pretresanje koje odloži, čak i privremeno, izvještavanje uživo i snimanje protesta predstavlja zadiranje u pravo zajamčeno članom 10. Nadalje se tvrdilo da samo zakonodavstvo, sa svojim neadekvatnim garancijama, može zastrašiti i odgovoriti pojedince od ostvarivanja njihovih prava u vidu mirnih protesta i upravo to je bilo mišljenje prvog predstavnika predstavke.

89. Vlada je tvrdila da ni postojanje ni primjena ovlaštenja za zaustavljanje i pretresanje u konkretnim okolnostima podnositelja predstavke nisu predstavljale zadiranje u prava zajamčena članovima 10 i 11.

90. U svjetlu gore iznesenog zaključka da se radilo o povredi člana 8, Sud smatra da nije potrebno ispitivati ostatak tužbe podnositelja predstavke podnesene prema Konvenciji.

III. PRIMJENA ČLANA 41 KONVENCIJE

91. Član 41 Konvencije propisuje:

“Kada Sud utvrdi prekršaj Konvencije ili protokola uz nju, a unutarnje pravo visoke strane ugovornice u pitanju omogućava samo djelomičnu odštetu, Sud će, ako je to potrebno, pružiti pravično zadovoljenje oštećenoj strani.”

A. Šteta

92. Podnositelji predstavke su tvrdili da su policijskim radnjama bili maltretirani i zastrašeni i da bi zbog toga bilo primjereno da Sud svakom od podnositelja predstavke dosudi naknadu u iznosu od 500 britanskih funti (GBP) na račun nematerijalne štete.

93. Vlada je tvrdila da, zbog vrlo kratkog trajanja zaustavljanja i pretresa, ne bi trebalo dosuditi nikakvu novčanu naknadu.

94. Sud se slaže sa Vladom da utvrđena povreda predstavlja pravično zadovoljenje u okolnostima ovog predmeta.

B. Sudski i drugi troškovi

95. Podnositelji predstavke su također tražili 40,652.06 britanskih funti (GBP), uključujući porez na dodanu vrijednost (PDV), na račun sudskih i drugih troškova nastalih u postupku pred Sudom. Ovaj iznos obuhvata i troškove organizacije Liberty u iznosu 8,178.92 britanskih funti (GBP) (naknada advokata od 210 britanskih funti po satu i naknada za advokatskog pripravnika u iznosu od 111 britanskih funti po satu) kao i naknade tri advokata u iznosu od 32,473.14 britanskih funti, uključujući PDV.

96. Vlada je tvrdila da su tarife advokata podnositelja predstavke kao i broj obračunatih sati prekomjerni, posebno ako se ima u vidu da su ova pitanja već detaljno razmotrena u parnicama pred domaćim sudovima.

97. Prema sudskoj praksi Suda, podnositelj predstavke ima pravo na refundiranje sudskih i drugih troškova samo ako se dokaže da su ti troškovi stvarno nastali i da su bili neophodni, odnosno da su razumni u pogledu količine. U ovom predmetu, uzevši u obzir dostupne informacije i naknade koje su dosuđene u usporedivim predmetima protiv Ujedinjenog Kraljevstva (vidi, na primjer, *S. i Harper*, citiran gore), Sud smatra da je razumno dosuditi iznos od 35,000 eura (EUR) za troškove postupka pred Sudom, umanjen za iznos od 1,150 eura koji su već ostvaren kroz pravnu pomoć.

C. Zatezna kamata

98. Sud smatra da je primjereno da zatezna kamata bude zasnovana na graničnoj mogućnosti posuđivanja Evropske centralne banke, kojoj treba dodati tri procentna poena.

IZ OVIH RAZLOGA, SUD JEDNOGLASNO

1. *Proglašava* ovu predstavku prihvatljivom;
2. *Zaključuje* da je došlo do povrede člana 8 Konvencije;
3. *Zaključuje* da nema potrebe za ispitivanjem žalbi po članovima 5, 10 i 11 Konvencije;
4. *Zaključuje* da utvrđena povreda predstavlja dovoljnu pravičnu naknadu u pogledu nematerijalne štete koju su podnositelji predstavke pretrpjeli;
5. *Zaključuje*
 - (a) da je odgovorna država dužna platiti podnositeljima predstavke, u roku od tri mjeseca od dana kada presuda postane konačna u skladu sa članom 44, stav 2 Konvencije, iznos od 33.850 eura (tridesettrihiljadeosamstopedeset eura) konvertovan u britanske funte po kursu primjenjivom na dan isplate, plus sve poreze koji im se na taj iznos mogu zaračunati, na ime sudskih i drugih troškova;
 - (b) po isteku prethodno pomenuta tri mjeseca pa do dana isplate naznačenog iznosa, za period kašnjenja isplate, obračunatu fiksnu kamatu po stopi po kojoj Evropska centralna banka posuđuje novac institucijama, uvećanoj za tri procentna poena;
6. *Odbija* preostali dio zahtjeva podnositelja predstavke za pravičnu naknadu.

Presuda, napisana na engleskom i francuskom jeziku, donesena je na javnom saslušanju u Zgradi ljudskih prava u Strazburu 12. januara 2010. u skladu sa pravilom 77, stavovi 2 i 3 Pravila Suda.

Lawrence Early
Registrar

Lech Garlicki
Predsjednik

© Vijeće Evrope/Evropski sud za ljudska prava, 2012.

Službeni jezici Evropskog suda za ljudska prava su engleski i francuski. Ovaj prijevod je financiran uz podršku Human Rights Trust Fund-a Vijeća Evrope (www.coe.int/humanrightstrustfund). Ovaj prevod nije obavezujući za Sud i sud nije odgovoran za njegovu kvalitetu. Prevod se može preuzeti iz HUDOC baze podataka sudske prakse Evropskog suda za ljudska prava (<http://hudoc.echr.coe.int>) ili iz bilo koje druge baze podataka sa kojom je Sud podijelio. Prevod se može umnožavati u nekomercijalne svrhe pod uvjetom da se navede puni naziv predmeta, zajedno sa naznakom autorskih prava i referencom na Human Rights Trust Fund. Ukoliko se bilo koji dio ovog prevoda namjerava koristiti u komercijalne svrhe, kontaktirajte publishing@echr.coe.int.

© Council of Europe/European Court of Human Rights 2012.

The official languages of the European Court of Human Rights are English and French. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court nor does the Court take any responsibility for the quality thereof. It may be downloaded from the HUDOC case-law database of the European Court of Human Rights (<http://hudoc.echr.coe.int>) or from any other database with which the Court has shared it. It may be reproduced for non-commercial purposes on condition that the full title of the case is cited, together with the above copyright indication and reference to the Human Rights Trust Fund. If it is intended to use any part of this translation for commercial purposes, please contact publishing@echr.coe.int.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme 2012. Les langues officielles de la Cour européenne des droits de l'homme sont le français et l'anglais. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour et celle-ci décline toute responsabilité quant à sa qualité. Elle peut être téléchargée à partir de HUDOC, la base de jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme (<http://hudoc.echr.coe.int>), ou de toute autre base de données à laquelle HUDOC l'a communiquée. Elle peut être reproduite à des fins non commerciales, sous réserve que le titre de l'affaire soit cité en entier et s'accompagne de l'indication de copyright ci-dessus ainsi que de la référence au Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme. Toute personne souhaitant se servir de tout ou partie de la présente traduction à des fins commerciales est invitée à le signaler à l'adresse suivante publishing@echr.coe.int.